

Днес в броя

Рекорден брой участници и проекти на конкурса на Просветното министерство „Млади таланти“. С първа награда са отличени три разработки

Стр. 5

Стр. 11



Мargarита Петкова, поетеса: „За мен изкуственият интелект е плагиат. Това го знаят всички по-умни хора. Той краде от цялата база данни, с която, в крайна сметка, човечеството разполага. Освен това не може да пише римувани стихове“

Стр. 8 – 9



Доц. Радослав Александров, Институт по молекулярна биология към БАН: „Раковите заболявания са генетични и затова бъдещето е в персонализираната диагностика и терапия. В България вече има генетични лаборатории, включително в София, които правят генетични изследвания на тумори“



АЗ·БУКИ

Вестникът е прapoприемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 18 (1763) 8 – 13 май 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г.

Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка Пресслужба на президента



Първи национален преглед на ученическите, детските и студентските гвардейски отряди се проведе в София на 6 май – Деня на храбростта и празник на Българската армия, под патронажа на президента Илияна Йотова. В него се включиха над 1200 ученици и младежи от цялата страна. На площад „Княз Александър I“ се строиха 26 ученически и един студентски гвардейски отряд и 4 духови оркестъра. Държавният глава посрещна младежи от гвардейските отряди и доброволци в Президентството и отбеляза, че и във високотехнологичния XXI век има място за родолюбие и за българщина

Надграждат здравното образование в училище

Приета е Концептуалната рамка на дейностите по промоция, превенция и профилактика

Концептуалната рамка на дейностите по промоция, превенция и профилактика в училищното образование бе утвърдена от служебния министър на здравеопазването доц. Михаил Околийски. Документът има за цел да въведе по-ясен и последователен подход към темите, свързани със здравето, които в момента се разглеждат в различни учебни предмети и инициативи, без единна структура и последователност.

Дейностите по промоция, превенция и профилактика, включени в Концептуалната рамка, са насочени към ученици от I до X клас и са разпределени по образователни етапи – начален, прогимназиален и първи гимназиален.

Здравното образование обхваща областите: физическо развитие и дееспособност; лична хигиена; хранене; психично здраве и личностно развитие; превенция на зависимости; безопасност и първа помощ и превенция на болестите. За най-малките е включена и темата за промените в тялото в процеса на порастване, в прогимназиален етап тя преминава в приятелство и близост, влюбване и любов, а при големите ученици – в сексуално и репродуктивно здраве и сексуалнопреносими инфекции.

Съдържанието е организирано така, че да се надгражда във всеки етап на обучение – от началния до гимназиалния, с фокус върху изграждането

на знания, умения и отговорно отношение към собственото здраве, отбелязват от Здравното министерство.

Например в областта на психичното здраве и личностното развитие при първокласниците е включена темата „Разпознаване и изразяване на емоции чрез игрови дейности и ролеви ситуации“. В V клас е заложена темата „Разбиране на чувствата и преживяванията на другите“, а в X клас – „Толерантност и емпатия“.

В областта на личната хигиена в IV клас е включена темата „Съчетаване на физическо и умствено натоварване, сън и почивка“. За шестокласниците е заложена темата „Въздействие на шума и светлината върху нервната система“, а за осмокласниците – „Хигиенни практики и контрол на инфекциите; Запознаване с антибиотици, правилна употреба и основи на антибиотичната резистентност“.

Темата „Безопасни игри през ваканциите“ е заложена за второкласниците в областта на първата помощ и превенцията. За кандидат-гимназистите са включени теми, свързани с кръводаряването. В IX клас е включена темата „Трансплантация и спасяване на живот: медицинска същност, примери на заболявания, резултати и обществен ефект“.

На стр. 2

Два златни и три сребърни медала за България от първата Европейска олимпиада по математика



Снимка Сдружение на олимпийските отбори по природни науки

Пет медала – два златни и три сребърни, и една почетна грамота спечелиха в края на април българските ученици от първото издание на Европейската олимпиада по математика (European Mathematical Olympiad – EMO), съобщава Сдружението на олимпийските отбори по природни науки.

В литовската столица Вилнюс знания премериха 124 ученици от 19 европейски държави, като в неофициалното отборно класиране България зае трето място.

Златните медали спечелиха Александър Пендов (X клас, МГ „Акад. Кирил Попов“, Пловдив) и Георги Николов (XII клас, Софийска математическа гимназия). Сребърните отличия са за Александър Бангачев (XI клас, Първа частна математическа гимназия, София), Даниел Гетов (XI клас, СМГ) и Кирил Зулямски (IX клас, СМГ). Почетната грамота е за Добромир Добрев (X клас, СМГ).

Ръководители на представителите ни са гл. ас. д-р Стоян Боев (Американски университет в България и Частно СУ „Нов дизайн“) и д-р Младен Вълков (Институт по математика и информатика – БАН).

В рамките на двата състезателни дни участниците решават в рамките на четири часа и половина по 4 задачи от различни области, като всяка се оценява със 7 точки.

Европейската олимпиада по математика е поредната световна надпревара, в която България участва още в първото издание. Идеята за състезанието се заражда през 2020 г. А участието в ЕОМ 2026 е осъществено с подкрепата на Сдружението на олимпийските отбори по природни науки.

Следващата година домакин на Европейската олимпиада по математика ще бъде Прищина, Косово. **АЗБУКИ**

Агроприключение в ОУ „Васил Левски“ – Белене

Ралица ГОСПОДИНОВА

Ученици, учители, майки и баби се превърнаха в агроприключенци. Това стана възможно благодарение на идеята на учителите от беленското Основно училище „Васил Левски“.

„Колегите решиха да възстановят една стара традиция – учениците да полагат грижи за производството на земеделска продукция и да се учат на селскостопанска работа като алтернатива на стоенето пред екрана или с телефон в ръка. Така се роди нашата зеленчукова градина в северо-западната част на училищния двор“, съобщава директорката Румяна Богданова.

В няколко поредни следобеда под зоркия поглед на майки и баби и спазвайки техните заръки, учениците подготвиха почвата, направиха браздите и засяха първата си реколта – лук, картофи и моркови. Приложиха научените знания за големина на отсечка и отстояние.

„Деца от изнесената паралелка към ЦСОП изработиха картички за всички трудолюбиви участници. Не липсваха и приятни изненади – в почвата децата откриха стара подкова. Всички еднородно приеха това като знак за късмет и плодородие. Надяваме се да е така и след няколко месеца да се похвалим с първата реколта“, разказва още Румяна Богданова.

Дотогава учениците ще продължат да се грижат за своята градина и да опознават селскостопанската работа.

Надграждат здравното образование в училище

От стр. 1

По отношение на превенция на зависимости за третокласниците е включена темата „Въздействие на тютюна, алкохола и енергийните напитки“, а в VII клас – „Знания и умения за подкрепа в ситуации на зависимости“. На десетокласниците ще бъде обърнато внимание на влиянието на социални модели и социалната среда за употребата на психоактивни вещества, как да помогнат на приятел, който ги употребява.

Концептуалната рамка е разработена от междудомствена работна група с участието на експерти от Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието и науката, Министерството на младежта и спорта и Националния център по обществено здраве и анализи.

Въвеждането на здравно образование не променя учебните програми, а предоставя насоки и структурира съдържание, с което да се постигнат по-голяма последователност и ефективност в дейностите по промоция, превенция и профилактика в училищна среда.

Утвърждаването на документа създава основа за по-добра координация между институциите и за развитие на устойчив модел, който подкрепя изграждането на здравословни навици още в ранна възраст. **АЗБУКИ**

Филм представя героините от 1876-а

Документалната лента е подкрепена по Програма „Неразказаните истории на българите“ на МОН

Снимка Пресцентър на МОН



Нов документален филм – „Жените през април. Непознатите герои на Априлското въстание“, разкрива ролята на жените в Епопеята от 1876 г. Лентата е проект, подкрепен по Националната програма на Министерството на образованието и науката „Неразказаните истории на българите“, съобщава Пресцентърът на МОН.

„Концепцията на Програмата е младите хора да бъдат насърчени да търсят, изследват и анализират историческото минало и да правят собствения си разказ за историята, който да бъде съвременният поглед към миналото“, казва заместник-министърът на образованието и науката д-р Наталия Михалеvsка пред ученици от столицата, които посещават прожекцията на филма „Жените през април. Непознатите герои на Априлското въстание“.

На премиерата на филма в столичното кино „Одеон“ присъстват стотици ученици от Първа АЕГ, 9. ФЕГ, 7., 18. и 127. СУ и Националната професионална гимназия по полиграфия и фотография.

По думите на Наталия Михалеvsка модерното патриотично възпитание преминава през собствените усилия, емоции и памет и ако няма такива, приемаме историята като нещо чуждо, а тя всъщност ни прави такива, каквито сме.

Зам.-министър Михалеvsка припомня, че тази Програмата първо е създадена за българските неделни училища в чужбина – да разкажат родови истории и такива на известни българи в чужбина. Те обаче са се свързали с училища в България и така са създадени много общи проекти – филми, изложби, теренни проучвания, книги и др., чрез които се разказват истории за велики, но непознати българи, както за живеещите в страната ни, така и за тези зад граница.

„Истинският патриотизъм, както и истинската демокрация не са наследство, а трябва да се раждат всеки ден у всеки един от нас и образованието е „неговият акушер“, казва д-р Михалеvsка.

Зам.-министърът благодари на посланиците – видни наши съвременници, сред които е и историкът Петър Стоянович, по чиято идея е създаден филмът, за създадените и предадени истории и за това те да достигнат до повече хора.

„В барутното време жената е тази, която оцелява, за да свидетелства и да опази историческата памет от забвение“,

коментира историкът Петър Стоянович преди прожекцията на филма, чиято мисия е да „върне глас на онези, които историята твърде дълго е оставяла в периферията“.

Филмът разказва за не по-малко героичното участие на жените в събитията отпреди 150 години. Без да отрича подвига на мъжете, филмът разгръща паралелна, почти непозната история – тази на жените, които са били не просто свидетели, а активни участници в Априлската епопея.

Във всеки от четирите революционни окръга има жени, които не само са везали знамена и са укривали четници, не само са леели куршуми или са били куриери на тайни съобщения между революционерите. Това са жени, които са се били редом с мъжете, били са залавяни и измъчвани, а някои от тях са дали жестоки саможертви в името на свободна България.

Дори най-известната сред тях – Райна Княгиня, е най-популярна с това, че е убила знамето на Четвърти революционен окръг с надпис „Свобода или смърт“. По-малко известен е фактът, че тя е била на бойното поле със сабя и пистолет редом с мъжете в битката при Балабанова кория.

Филмът представя жената като носител на паметта, като свидетел и като герой. Историите на Райна Княгиня, Мина Балиндрекова, Фота Манчова, София Вранкова и Лаза Богданова оживяват като част от по-пълно и по-честно разбиране за миналото. Те не само се бият срещу башибозука, но и са тези оцелели свидетели, благодарение на които чужди дипломати и световният печат научават за подвига на загиналите им съпрузи и деца и за зверствата, с които е потушено въстанието.

Сценарист на филма е Димитър Стоянович, режисьор – Боя Харизанова, оператор – Калоян Божилов, и композитор – Георги Стрезов. Консултанти са учените проф. Петър Стоянович и доц. Алека Стрезова. Филмът е заснет със специалното участие на актьора Владимир Пенев. Продуцент е Елени Декидис.

Сред гостите на премиерата в София е и заместник-министърът на образованието и науката д-р Емилия Лазарова. Създателите на филма получиха поздравителен адрес от началника на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова. **АЗБУКИ**

Педагози и учени обсъждат ролята на училищния лидер

Проведе се втора научнопрактическа конференция „Успешните управленски практики на столичната образователна система“



На снимката (от ляво надясно): зам.-ректорът на УНСС проф. Цветана Стоянова, зам.-министър д-р Емилия Лазарова, ректорът на УНСС проф. Димитър Димитров и началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова

Стела МАРИНОВА

Представяния на научни изследвания и практически опит, свързани с темите „Образователно лидерство и развитие на иновативното управление“ и „Комунитативни компетентности на училищния лидер, взаимодействие с училищната и местната общност“, бяха във фокуса на Втората научно-практическа конференция „Успешните управленски практики на столичната образователна система“, организирана от Регионалното управление на образованието – София-град. Форумът, който се проведе в УНСС, събра представители на столичната образователна система.

Конференцията се реализира с партньорството на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“, Института по образованието на МОН и представители на академичната общност – Софийския и Югозападния университет, УНСС, НБУ, УниБИТ, ТУ – София.

При откриване на конференцията зам.-министърът на образованието и науката д-р Емилия Лазарова посочи, че особено ценно е, че форумът събира както представители на академичната общност, така и практики – директори и заместник-директори.

„Диалогът е реална възможност за създаване на работещи решения. Обмяната на добри практики е от най-силните инструменти за развитие на системата, защото позволява успешният опит да бъде споделян, адаптиран и надграден. Така се изгражда устойчива образователна среда чрез сътрудничество, взаимно учене и лидерство“, заяви зам.-министър Емилия Лазарова.

Тя подчерта, че в основата на всяка успешна образователна политика и управленска стратегия стои човешкият фактор. „Нито една реформа, нито една иновация не би имала смисъл без учителите, директорите и мотивираните екипи в образователните институции“, отбеляза тя.

Емилия Лазарова посочи, че учителят е този, който не само обучава, но и изгражда ценности. Той мотивира, вдъхновява, подкрепя, развива.

Тя обърна внимание, че все по-често говорим за дигитализация, за технологична трансформация и навлизането на изкуствения интелект в образованието, но е важно да подчертаем, че технологиите са инструмент, а не заместител на естествения интелект. „Те могат да подпомогнат, да разширят възможностите, да улеснят процесите, но не могат да заменят човешкото присъствие, емпатията, вдъхновението, личния пример“, каза тя.

„В условията на динамични обществени промени, технологично развитие и непрекъснато нарастващи очаквания към образователната система ролята на

училищния лидер става все по-ключова. Управленските практики, иновативното мислене и ефективната комуникация са в основата на устойчивото развитие на всяка образователна институция – детска градина, училище, център за специални образователни потребности, център за подкрепа за личностно развитие“, посочи зам.-министър Лазарова.

По думите ѝ иновативното управление има различни измерения, но комуникативната култура, сътрудничеството в общността и в мрежи, партньорствата с научната общност и с бизнеса, добре подобрите управленски инструменти, създаването на култура за учене през целия живот са база за всички останали.

Началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова сподели, че през есента на 2023 г. е била част от Организационния комитет на първата научно-практическа конференция. Тогава задачата да намерят презентатори, е била по-трудна, докато за второто издание желаещите да представят труда си, са били много.

Д-р Лилова отбеляза доброто сътрудничество с университетите и посочи, че има все повече училища, които са базови не само на един университет.

По думите на началника на РУО има образователни лидери, които са смели и започват своя научна работа, съчетавайки я заедно с управлението на детски градини и на училищата. „Все повече свързваме науката и практиката. Градим този мост в научно-практическите конференции, защото вече образователното лидерство не е просто въпрос на интуиция и на практика, а и прилагане на изследвания“, каза д-р Лилова.

От името на домакините на форума ректорът на УНСС проф. Димитър Димитров отбеляза, че контактите, които ще бъдат създадени в рамките на конференцията, могат да положат началото на добри идеи. Той подчерта, че винаги е разглеждал образованието като единно цяло. Има редица въпроси, които трябва да се обсъждат и са свързани и със средното, и с началното, и с висшето образование. Той припомни, че УНСС иницира създаването на две асоциации – на икономическите училища и на езиковите училища в България.

В изказването си инициаторът за създаване на конференцията – дългогодишният началник на РУО – София-град, д-р Ваня Кастрева, изказа благодарност към д-р Лилова, че продължава пътя, който са поели заедно.

„Столичната образователна система работи при изключително високи образователни стандарти. Тя винаги е била пример и поставя летвата толкова високо, защото се води от успешни и ефективни лидери. За тях ученето през целия живот е част от тяхното личностно и професионално развитие“, подчерта д-р Кастрева.

Научните статии ще бъдат публикувани от Издателство „Аз-буки“ след рецензиране. За участниците в Конференцията ще бъде проведено обучение за подготовката на научни статии.

Снимка Олег ПОПОВ

Кампания на Института за български език – БАН и в. „Аз-буки“



Какво представлява хронофагията?

Кристияна СИМЕОНОВА*

Терминът *хронофагия* произлиза от гръцките думи *χρονος* ('време') и *φαγεῖν* ('ям, изяждам'), но разбира се, не е засвидетелстван в класически текстове. Буквално означава 'изяждане на време' и с този термин се означава усещането, че времето не ни стига за нищо, че то сякаш „се изяжда“ и ние трябва постоянно едва ли не да се надбягваме с него, за да изпълним многобройните си ежедневни ангажименти. На все повече хора им се струва, че времето лети много бързо, че са вечно заети, че не могат да изпълнят всички свои планирани дейности и да отговорят на очакванията към тях.

От езикова гледна точка думата е термин и няма форми за множествено число, подобно на други терминологични названия като: *полифагия* 'болестно състояние, което се характеризира с повишен апетит', *антропофагия* 'човекоядство' и др.

Хронофагията може да се прояви по различни начини и да засегне много области от живота ни. Например на работното си място човек е под постоянно напрежение, че няма да може да спазва крайния срок за извършването на някаква работа, въпреки времето за домакинските задължения също не стига, недостатъчно е и времето, което отделяме на децата си, както и това за почивка, за хобита, за приятни за нас занимания и пр. По тази причина терминът се използва в социалните науки, например социология и психология.

За дейности, навици или фактори, които поглъщат време без реална полза или с ниска ефективност (например прекомерно използване на социалните мрежи), може да се използва неформално терминът *хронофаг*, множествено число *хронофаги*.

*Д-р Кристияна Симеонова е доцент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките.

НБУ иска да обучава акушерки и медицински сестри

Разкриване на Факултет по обществено здраве и здравни грижи в структурата на Нов български университет, в който да се обучават медицински сестри и акушерки, предвижда проект на Решение на Министерския съвет, публикуван за обществено обсъждане.

Проектотпредложението до Народното събрание за откриване на новия факултет на НБУ се внася по искане на ректора на висшето училище въз основа на решение в този смисъл на неговия Академичен съвет от февруари 2024 г., се посочва в мотивите към доклада на министъра на образованието и науката.

В документа пише още, че с решение на Акредитационния съвет на Националната агенция за оценяване и акредитация от 26 февруари 2026 г. се дава положителна оценка на проекта на висшето училище за откриване на ново основно звено – Факултет по обществено здраве и здравни грижи. В него се предвижда да се обучават студенти в образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по специалности от регулираните професии „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ от професионално направление „Здравни грижи“.

С Решението е определен и капацитет за двете специалности – 160 студенти за ОКС „бакалавър“, разпределен, както следва: 80 студенти за СРП „Акушерка“ и 80 студенти за СРП „Медицинска сестра“.

В периода на обществените консултации Нов български университет ще подаде документи за оценяване от НАОА и на проекти за откриване на специалностите от регулираните професии „Медицинска сестра“ и „Акушерка“, по които ще се провежда обучението във факултета, както и на професионалното направление, се посочва още в мотивите към проектотрешението. *Аз-буки*



Снимка Олег Попов

Опитите често са ключ за интереса към науката

Училищен фестивал превръща науката в преживяване

Зина СОКОЛОВА

„Идеята за този фестивал на науката ми хрумна през 2018 г. Тогава бях учител по информатика и информационни технологии и с две десетокласници се класирахме на международен форум в Атина.“ Така започва разказът на Мариета Христова – директор на СУ „Васил Левски“ в Елин Пелин. Заедно със своите ученички тя представя проект за интелигентни часовници, които следят здравословното състояние на учениците, включително и кръвното налягане.

Форумът събира момичета от Централна и Източна Европа и е посветен на участието им в науката. Събитието на Microsoft – Alice envisions the future – How artificial intelligence can impact the way we see the world („Алис предвижда бъдещето – как изкуственият интелект може да повлияе на начина, по който виждаме света“) – се превръща в повратна точка.

„Видях как науката може да излезе извън класната стая – практично, достъпно и вдъхновяващо. Организаторите бяха създали среда, в която ученето се случва естествено“, спомня си Христова. Учениците програмират micro:bit платки, създават чатботове и учат чрез практика – без напрежение и без скука. Година по-късно участват и в Софийския фестивал на науката, вече като лектори.

Така се ражда идеята – науката да влезе в училището, но и училището да се отвори към света. След като става директор, Мариета Христова реализира тази визия. Въпреки трудностите по време на пандемията екипът на училището приема идеята с ентузиазъм.

„Искахме да покажем какво се случва в класните стаи. Родителите рядко имат достъп до това, а науката не бива да остава скрита“, казва тя.

Първото издание на фестивала е еднодневно, но интересът се оказва толкова голям, че организацията се разширява в двудневно събитие. Минно-геоложкият университет е първият партньор, който подкрепя инициативата. С времето към фестивала се присъединяват и работодатели. Днес събитието събира университети, бизнес и ученици на едно място.

„Иска ми се учениците да могат да се запознаят с представители на университети, работодатели, учени, да могат да попият от тях интерес към науката – подчертава директорката. – Така се ражда интересът към знанието, защото смятам, че човек става способен възрастен, когато в по-ранна възраст е трупал впечатления“, категорична е Мариета Христова.

Екипът на училището има идея догодина да разгърне фестивала още повече, за да има още по-голям отзвук. Директорката и преподавателите са категорични, че има потенциал в този формат. Всяко училище може да прави фестивал на науката. И това е много ценно, защото учениците могат сами да се убедят, че науката не е скучна и трудна за разбиране. Просто трябва да им се поднесе по съответния начин.

„Бунт и споделяне“ във Варна

Седем трупи от родни гимназии и една от Румъния участват на 29. издание на театралния франкофонски ученически фестивал



Снимка ПЕГ „Екзарх Йосиф I“ – Ловеч

Учениците от Профилираната ЕГ „Екзарх Йосиф I“ в Ловеч грабват публиката със своята пиеса „Отвъд отраженията“

Петя НИКОЛОВА

В гимназия с железни правила клас момичета изразяват бунта си срещу строгата власт на своята учителка и институцията. Ученичките се стремят да бъдат чути в свят, който сякаш вече не ги разбира. Под благосклонния поглед на чистачката, осъзнала красотата на техния бунт, конфликтът, в крайна сметка, води учителката до дълбока преоценка на ролята на училището и значението на солидарността.

Това е резюме на пиесата „Отвъд отраженията“, вдъхновена от българския игрален филм „Вчера“ и създадена от учениците на Профилираната езикова гимназия „Екзарх Йосиф I“ в Ловеч. Със спектакъла училището се представя на 29. издание на Фестивала на франкофонския ученически театър във Варна и печели награда за изключителна екипна работа.

„Аплодисменти за участниците и техните преподаватели! Благодарности на всички, които със своя принос и ентузиазъм превърнаха този празник на театралното изкуство и френския език в реалност!“ С тези думи завършва провелят се в края на април театрален форум. Темата на изданието е „Бунт и споделяне“, а в състезателната програма участват 7 театрални трупи от четири български града и една от Румъния. Това са ПГРЕ „Г. С. Раковски“ – Бургас, 4. ЕГ „Фредерик Жолио-Кюри“ – Варна, ЕГ „Асен Златаров“ – Велико Търново, ПЕГ „Екзарх Йосиф I“ – Ловеч, 9. ФЕГ „Алфонс дьо Ламартин“ – София, 35. СЕУ „Добри Войников“ – София, и Лицей „Ангел Салини“ от Черна вода, Румъния.

Под наименованието „Франкофонски сцени на България“ Фестивалът вече е част от мрежата на международната асоциация ArtDraLa, която обединява любителите на франкофонския театър от цял свят. Ученическото събитие се завършва във Варна миналата година след продължително пребиваване в Стара Загора. Патрон на изданието за 2026 г. е актрисата Йоана Буковска, която участва и в журито, ръководено от друга актриса – Ина Добрева.

Вяра Любенова – председател на Асоциацията на преподавателите от и на френски език в България, и Матиас Фавро – аташе по сътрудничество за френския език, поздравяват участниците и техните преподаватели на официалното откриване, изразявайки благодарност и към всички партньори.

Поредното издание на „Франкофонски сцени на България“ се организира съвместно от Асоциацията на преподавателите от и на френски език и Френския институт с подкрепата на Посолството на Канада за България, Румъния и Молдова, 4. ЕГ „Фредерик Жолио-Кюри“ – Варна, Cafés Richard, ESI България, както и издателствата „Просвета“ и Klett.

Участниците имат възможност да се включат в обучителни ателиета, проведени от Светлана Герасимова, една от основателките на Фестивала и председател на АМОРА – Асоциацията на българите, носители на Ордена на Академичните палми, който е третото по значимост френско държавно отличие след Ордена на Почетния легион и



Снимка 35. СЕУ „Добри Войников“ – София

Трупата на 35. СЕУ „Добри Войников“

Ордена за заслуги. За публиката се грижи водещият и настоящ преподавател по френски език в 9. ФЕГ в София Николай Любенов.

Сред отличията, които трупата на Френската гимназия, където е учила и актрисата Йоана Буковска, печели, е наградата „Молиер“ за най-добро владение на френски език.

От създаването си през 1993 г. до днес Театралният франкофонски ученически фестивал се утвърждава като значимо културно събитие, посветено на френския език, творчеството и таланта на младите хора. Неговите послания за мир и солидарност насърчават толерантността към различията, а конкуренцията между изнесените спектакли допринася за повишаване на мотивацията не само на учениците, но и на техните преподаватели.

От екипа на 35. СЕУ „Добри Войников“ в София пък споделят с гордост, че техният театрален състав Les Strapontins е представил достойно училището, тръгвайки си от Варна с две от най-значимите отличия – за режисура и за главна женска роля на Далия Делибалтова.

„Фестивалът събра млади таланти, обединени от любовта към театъра и френския език, а емоциите, вдъхновението и сценичната енергия бяха незабравими!“, казват представителите на 35. средно езиково училище.

Церемонията по награждаването на отличените в конкурса се провежда в Софийския университет „Св. Климент Охридски“



Снимка Олег Попов

Стела МАРИНОВА

Рекорден брой участници – над 100 ученици и студенти, представят рекордните 79 проекта в тазгодишното XXVIII издание на Националния конкурс „Млади таланти“, който се организира от Министерството на образованието и науката.

„Вие сте нашата увереност, че светът върви в правилната посока“, обрна се служебният министър на образованието и науката проф. Сергей Игнатов към участниците на церемонията по награждаването на отличените.

Той връчи грамотите на трите проекта, отличени с първа награда. Те ще представят България в Европейския конкурс за млади учени (EUCYS 2026), който ще се проведе от 22 до 27 септември в Университета в Кил, ФРГ.

Първият отличен проект в Конкурса е „Предсказване на гени регулатори и протамини“ и е дело на Божидара Пухалева, XII клас в СМГ „Паисий Хилендарски“. Мултидисциплинарната разработка е в областта на биоинформатиката. Божидара работи с д-р Константин Делчев от Факултета по математика и информатика и доц. Десислава Абаджиева от Биологическия факултет на СУ.

„Преди се занимавах главно с информатика, но исках да разработя проект в областта на биоинформатиката. Смятам, че в нея има голям потенциал“, споделя зрелостничката.

Тя разяснява, че има транскрипционни фактори, които могат да влияят на останалите гени и дали те да се експресират повече, или по-малко. „За да се намери връзка между транскрипционен фактор и друг ген и дали те се регулират, се провеждат изключително скъпи експерименти, които отнемат много време. Затова има нужда от компютърни методи, които да предсказват това. В проекта си разработвам методология за предсказване на връзките между гените, като се фокусираме върху специфична разработка и тя е свързана с протамините“, посочва събеседничката ми.

Допълва, че протамините са два белтъка, произвеждащи се от гени, които отговарят за мъжкия фертилитет. Ако има проблем с тях, това води до безплодие. „Идеята ни е да видим кои транскрипционни фактори потенциално биха им влияли. Има около 1600 транскрипционни фактора в човешкия геном и ако за един ген трябва да се пробват всички, е доста скъпо и отнема време. Но ако имаме нещо на база статистика, което е много вероятно да стане, то по-добре да започнем с него“, казва тя.

Миналата година Божидара е част от отбора на България на Международната олимпиада по изкуствен интелект. Така започва и с проектите, свързани с изкуствен интелект. Сега тя се пребори за място в разширения национален отбор по ИИ, от който предстои да бъдат избрани осемте ученици, които ще представят България в IOAI 2026 в Казахстан. Божидара възнамерява да продължи образованието си с пълна стипендия в Mohamed bin Zayed University of Artificial Intelligence в Абу Даби, Обединени арабски емирства, и да разработва проекти, свързани с биоинформатиката.

Дванадесетокласникът Стефан Куломджиев от ПИМГ „Васил Друмев“ във Велико Търново също ще представи страната ни в EUCYS 2026. Той е отличен за проекта Per-Axis Weight Deltas for Frequent Model Updates, който разработва по време на Лятната изследователска школа към БАН. Негов ментор е Радостин Чолаков, с когото правят съвместни проекти.

Ученикът разяснява, че идеята на проекта е бързо да се зареждат два езикови модела. „Те произхождат от общ базов вариант, като

МОН отличи младите таланти на България

Рекорден брой участници и проекти на XXVIII издание на конкурса на Просветното министерство

Снимка Олег Попов



Божидара Пухалева



Стефан Куломджиев



Мелих Осман

правя така, че да използват по-малък обем за съхранение и в същото време подобряваме и точността им“, посочва зрелостникът.

Допълва, че работата с Радостин Чолаков му помага за представянето на проекта пред журито. Младите учени пишат и статия за проекта, която е одобрена за участие в уъркшоп в една от най-елитните конференции по изкуствен интелект: Neural Information Processing Systems (NeurIPS), която се провежда в Сан Диего през 2025 г.

През ноември 2025 г. Стефан печели и трета награда на 12-ата годишна ученическа научна сесия на Ученическия институт на БАН. Отличен е и с грамота от 26. ученическа секция, организирана от Ученическия институт по математика и информатика (УЧИМИ).

Зрелостникът също е приет с пълна стипендия в MBZUAI в Абу Даби. „Привлече ме, че в там се акцентира не само върху преподаването на теория, но и че студентите прилагат изкуствен интелект за решаване на реални проблеми чрез практически проекти и стажове в индустрията“, посочва Стефан.

Третата първа награда е за Мелих Осман, XI клас в СУ „Васил Левски“ в Ардино, за проекта „Антиоксидантна и антивирусна активност на флавоноидите от растения от рода Cuscuta“. През 2025 г. на Европейската олимпиада по експериментални науки в Загреб Мелих и отборът му печелят сребърни медали.

Там се запознава с бъдещия си ментор – доц. д-р Деница Теофанова от Биологическия факултет на Софийския университет. Работи по проекта за „Млади таланти“ в нейната лаборатория във Факултета. Темата на разработката е свързана с основното занимание на научния му ръководител. „Тези специални

растения, които се казват кукувича прежда или род Cuscuta, са малки паразитни растения“, обяснява ученикът. И разяснява, че те използват специфични механизми, за да променят метаболизма на растенията, върху които паразитират, с цел получаване на хранителни вещества. Едни от основните групи химични съединения, които участват в тези механизми, са вещества, които се наричат флавоноиди.

„Решихме да изследваме флавоноидните извлекци от Cuscuta, защото в растенията има различни видове флавоноиди в различни количества. Съответно това променя тяхната биологична активност. Затова изследвахме тези растения за антиоксидантни и антивирусни свойства“, казва Мелих Осман.

Стигат до заключението, че определени видове могат да бъдат използвани за лекарствени препарати срещу стресови състояния. Могат да бъдат използвани при направата на лекарства или терапии за вирусни заболявания.

„Изследвахме патогенния вирус херпес симплекс тип 2 и открихме, че тези флавоноиди блокират ДНК репликацията при тези вируси. Тоест тези флавоноиди могат да бъдат използвани при направата на лекарствени средства срещу подобни на херпес симплекс вируси“, разяснява Мелих за възможното приложение на изследването.

До EUCYS Мелих ще доразвие проекта, а след това може да работи и по нов. През следващата година ще се подготвя за националната олимпиада по биология, а след това – и за кандидатстудентските изпити за „Медицина“.

Журито на конкурса „Млади таланти“ определи и три проекта, които да представят България в Европейското младежко научно изложение през 2026 г. То ще се проведе от 18

до 23 октомври в Мантуа, Италия. Отличията бяха връчени от зам.-министър д-р Емилия Лазарова.

Отличените са Калоян Пенчев от ТУЕС към ТУ – София, който ще представи проекта „Търсене на подобни вектори с ускорение на графична карта“. С него ще бъде и Калина Колева от НПМГ „Акад. Любомир Чакалов“, която бе отличена за „ДНК баркодинг като инструмент за генетична идентификация на близки видове от род Thymus“. Третият отличен проект е „Комбинаторно търсене и подредба на неизвестни елементи“ и е дело на Георги Петканов от Американския колеж.

Три проекта получиха поощрителни парични награди в размер на 1000 евро. Първият е AmphiRover и е дело на Мая Баналиева и Яна Христова от МГ „Д-р Петър Берон“ във Варна. Отличен е и проектът „Играта змия в контекста на графите“ на Томас Настев от Американския колеж в София. Третият награден е Валентин Митев от ПИМГ „Акад. Никола Обрешков“ в Бургас за „Политическо райониране в Калифорния и Тексас“.

С проекта си „Синапс“ Роберто Николов от ППМГ „Акад. Иван Ценов“ във Враца получи възможност за участие в Лятната изследователска школа на Ученическия институт по математика и информатика към БАН.

Бе връчена и специална награда – участие в Лятната школа по биология на Института по биология и имунология на размножаването „Акад. Кирил Братанов“ – БАН, която се организира в рамките на Националната програма „Образование с наука“. Получи я Антония Велкова от Езиковата гимназия „Пловдив“ за проекта „Орнитологично разнообразие около река Марица в Пловдив“.

С близо 280 ученици от I до XII клас, СУ „Отец Паисий“ във Враца днес е място, където изкуството е начин на мислене, средство за развитие и ключ към мотивацията на децата.

Училището работи с по една паралелка във всеки клас, но зад този, на пръв поглед, скромен мащаб стои амбиция – да се утвърди като разпознаваемо средище на изкуствата в Северо-западна България.

Диляна КОЧЕВА

Изкуството изисква дисциплина, умения за работа в екип и творческо мислене. Това са умения, които са необходими във всяка сфера на живота“, разказва за „Аз-буки“ директорката на СУ „Отец Паисий“ във Враца Диана Банкова. Тя е на мнение, че днес трудно може да се каже кои ще бъдат професиите на бъдещето. И точно затова училището е мястото, което трябва не да те учи на занаят, а да ти помогне да развиеш комплексни умения и знания, за да можеш лесно да се адаптираш към променящата се среда на новото време.

Именно поради тази причина в училището във Враца учениците още от най-ранна възраст се потапят в света на творчеството. „От I клас до VII клас всъщност предлагаме в часовете за допълнителна подготовка обучение по музика, пеене и музикален инструмент, изобразително изкуство и български народни танци“, разказва директорката. Така училището изгражда основа, върху която по-късно стъпва и професионалното обучение.

След VII клас учениците могат да продължат в професионални паралелки – по рекламна или компютърна графика, по народно пеене и танци.

Приемът е съобразен както с интересите на децата, така и с образователната политика. „Заради търсене от страна на родителите и заради водената политика от страна на Министерството на образованието и науката отпадна поетапно профилираната подготовка и остава професионалното обучение“, обяснява Банкова.

Това обаче създава и предизвикателства. „Има деца, които имат интереси към поп и джаз пеенето или към модерен балет, но те остават извън приема, защото не можем да им предложим това“, казва директорката. Реално те няма къде да учат избраната от тях специалност, защото дори в съседство няма училища с този профил. За тях единствената алтернатива е да посещават школи и частни уроци, но това не може да замени разширеното изучаване в училище. Затова една от целите на ръководството е да върне и профилираното обучение по музика, за да се разшири изборът за учениците.

Банкова оглавява училището едва от две години. Започва работа като учител през 2017 г. по програмата на „Заедно в час“. Преди това работи почти 10 години в държавната администрация и заема поста на юрист към Регионалния съвет на КНСБ във Враца. Оказва подкрепа и обучава трайно безработни хора да се мотивират и да се върнат на пазара на труда, да развият умения като работа в екип и управление на конфликти.

Решава да стане учител, водена от желанието си да помага на другите, и в опит да промени системата отвътре. Убедена е, че на всяко дете трябва да бъдат дадени равни възможности за успешна реализация в живота.

Първото ѝ работно място е в СУ „Христо Ботев“ в Козлодуй. Налага ѝ се всеки ден да пътува по 80 км от Враца до Козлодуй и обратно. Това са 160 км на ден, водена само от любовта си към децата. Паралелно с това записва и завършва „Начална педагогика“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. И съвместява всичко това с грижата за дома, семейството и трите си деца.

Моята събеседничка е от типа хора, за които трудностите не са пречка, а предизвикателство. Когато поема ръководството,

Снимки СУ „Отец Паисий“ – Враца



От I до VII клас учениците от СУ „Отец Паисий“ имат възможност да развиват своите заложби в часовете по музика, пеене, музикални инструменти и народни танци

Училище с традиции и нова визия

Как СУ „Отец Паисий“ във Враца възражда духа на изкуството, стимулира развитието на талантните и търси своето място в съвременното образование



В училището във Враца учениците още от най-ранна възраст се потапят в света на творчеството



Диана Банкова, директор

Банкова открива, че училището има потенциал, но не и достатъчно видимост.

„Колегите правят страхотни неща, но ги правят вътре в училище, за себе си. А по този начин те остават скрити за обществеността“, казва тя. Затова една от първите ѝ задачи е да „отвори“ училището. Прави

го по-видимо както за жителите на града, така и в дигиталното пространство. Започва активна работа в социалните мрежи, развиват се съществуващите канали, а учениците създават собствен подкаст – „Гласове зад кадър“.

„Това, че нямат възможност за изява, намалява мотивацията на учениците. Те са избрали път, свързан със сцената, с публика“, обяснява Банкова. Затова училището започва да организира повече концерти, изложби и участия, в които децата да преживеят реалната емоция от творчеството.

Към това се добавят и нови инициативи – училищна телевизия, клуб „Кино в училище“ и различни творчески проекти, реализирани основно от самите ученици.

Училището има и утвърдени събития с национално значение. Един от тях е пленерът по графика и живопис „Врачанска есен“, който се провежда над 20 години и събира ученици от цялата страна. „Темите са свързани с града и неговите забележителности, а първата награда носи и парична стипендия“, разказва директорката.

Друг важен акцент е фестивалът „Магията на изкуството“, който отваря вратите на училището за ученици, родители и гости. „От една страна, показва наученото през годината, а от друга – дава възможност

всеки да преживее това, което правим“, допълва тя.

Предстоят и сериозни инвестиции в материалната база – цялостен ремонт на сградата, включително изграждане на фотоволтаична система. В началото на май е и откриването на два STEM центъра. Единият ще бъде за паралелките в направление музика, а другият – за компютърна и рекламна графика.

В музикалния център има звукозаписно студио, студио за училищната ARTtv и техника за дигитално музициране, а в графичния – 3D принтери, графични таблети и специализиран софтуер. „Всичко, което е необходимо, за да работят учениците в професионална среда“, обобщава Банкова.

Промените, усилията и времето на ръководството и учителите са насочени в една посока – СУ „Отец Паисий“ да възвърне своята разпознаваемост като училище по изкуствата и да привлече деца с талант и желание да се развиват.

„За да можеш да научиш учениците на нещо, те първо трябва да присъстват в училище, т.е. да идват с желание“, казва Банкова.

СУ „Отец Паисий“ е средишно училище и работи с ученици от различни социални групи, включително деца в уязвима ситуация. Това поставя допълнителни изисквания към учителите, но и прави ролята на изкуството още по-важна.

„През изкуството и през различните проектни дейности, които съчетават общообразователните предмети, се стараем да мотивираме учениците“, споделя тя. Резултатите от външните оценявания и държавните зрелостни изпити са около средните за областта.

Работата с родителите също е ключов елемент. Училището организира творчески работилници, дни на отворените врати и различни събития, които ги превръщат в активни участници в образователния процес. При необходимост се работи индивидуално с ученици и семейства в партньорство с психолози, медиатори и местни организации.

Диана Банкова и екипът ѝ ясно са осъзнали, че когато има желание, има и начин. И независимо че промяната се постига бавно, с вяра и упоритост тя става факт. Важното е да се осмелиш да направиш първата крачка.

Век в служба на знанието

ОУ „Найден Геров“ – Бургас, отбелязва 100 години светлина

Дона МИТЕВА

Стържествени прояви, богата културна програма и емоционални срещи между поколенията Основно училище „Найден Геров“ в Бургас отбелязва своята стогодишнина.

Не са много училищата, които имат зад гърба си вековна история, затова и честванията преминаха под знака на признателност и приемственост.

Днес в училището се обучават около 700 ученици в 28 паралелки – факт, който показва, че интересът към него е устойчив.

„Училището се утвърди като място за качествено образование, силни традиции и активен училищен живот. Нашите ученици постигат много добри резултати, участват активно и успешно в олимпиади, състезания и различни извънкласни инициативи“, казва директорът Лазар Налбантов.

През годините училището се развива като модерна образователна среда, в която традициите вървят ръка за ръка с новите методи на обучение.

Девизът на училището е „Традиция – съвремие – бъдеще“. Тук се работи активно по различни международни проекти, оперативни и национални програми, които дават възможност на учители и ученици да се развиват и да прилагат съвременни образователни практики.

Затова екипът посреща 100-годишния юбилей с увереността, че съхранява традициите и продължава да гради бъдеще на училището, подчертава Налбантов, когото любителите на народната музика познават като народен певец. От години той съчетава кариерата си на изпълнител с тази на директор на школото.

Екипът на училището е съставен от опитни, в по-голямата си част млади учители. Те съчетават рутината с натрупания опит и новите тенденции в образованието.

„Стремим се да поддържаме добър баланс между поколенията – да използваме опита на дългогодишните педагози и ентузиазма на младите колеги – подчертава директорът. – За младите учители работим в посока осигуряване на добри възможности за квалификация и участие в проекти, както и за съвременна материално-техническа и творческа среда. По този начин осигуряваме устойчиво развитие на училищния екип.“

Историята на училището започва през 1926 г., в трудни времена, когато тракийски бежанци основават селището Карабаир. Именно те, въпреки лишенията поставят образованието като приоритет и със собствени средства създават първото училище.

То е изградено благодарение на силна обществена воля, със средства, събирани от самите хора, което превръща институцията в символ на общностния дух още от самото начало.

По повод 100-годишнината е издаден и специален училищен вестник, в който са събрани спомени и истории от училищния живот. Организиран са различни инициативи, като конкурс за изобразително изкуство с две теми: „Пролет върху листа“ за начален етап и „Пролетта като начало – 100 години пътешествие през времето“ за прогимназиален етап. Има и изложби, междуучилищен футболен турнир за Купата на Найден Геров, тържествен съвет – среща на поколенията между настоящи и бивши учители и служители.

Своеобразна кулминация е тържественият концерт-спектакъл в Държавната опера – Бургас. Събитието бе емоционален момент за цялата общност, както и за целия бургаски жилищен комплекс „Меден рудник“, защото събира поколения, свързани с училището – с уважение към миналото и поглед към бъдещето.

„Това, което прави профила на ОУ „Найден Геров“ различен, е съчетанието между традиции и стремеж към иновации. Нашето училище има дълга история и изградена

Снимки ОУ „Найден Геров“ – Бургас



Момент от тържествения концерт-спектакъл по случай вековния юбилей



Акробатическото съчетание на учениците спира дъха на публиката



Лазар Налбантов, директор

репутация, но в същото време, постоянно се стремим да се развиваме и да прилагаме съвременни методи на обучение. Да бъдем актуални, защото нашите ученици изискват да бъдем съвременни, можещи и мотивиращи учители.“

Високо професионалният учителски екип, активният училищен живот и подкрепящата среда създават атмосфера, която прави училището все по-предпочитано сред бургаските семейства.

„С гордост мога да заявя, че всеки учител от нашето училище е наясно с отговорността, която е поел към формирането на образователни и граждански компетентности у всеки ученик“, категоричен е директорът Налбантов.

Партньорската мрежа на училището е изключително голяма – с детските градини и читалища от комплекса, с държавни и общински структури, неправителствени организации, с отделни творци и спортисти.

Екипът работи по много проекти и национални програми на МОН, по Програма

Erasmus+ на ЕС, в програмите на Асоциацията на „Кеймбридж“ училищата, в която членуват.

Тази учебна година стартира проект „Обединени чрез култура, науката и спорта: интеркултурно образование в действие“, който отново е по Програма „Образование“ 2021 – 2027. В него си партнира с ДГ „Делфин“ – Бургас, ДГ „Слънце“ – Смолян, ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ – с. Тополчане, обл. Сливен, НЧ „Отец Паисий 2026“ – с. Полковник Серафимово, обл. Смолян, и Сдружение „Младежки инициативи за развитие и диалог“ – Кърджали.

ОУ „Найден Геров“ е едно от малкото бургаски училища, което работи успешно вече 10 години по програмите на ЕС „Еразъм+“. На този етап в изпълнение са проект „Дъх за учителите, вдъхновение за съвършенство“ и проект „От отпадъци към изкуство“, в който е партньор на Директората по образование в град Коня, Република Турция.

В последните години все по-често се говори за това, че традиционната класно-урочна форма невинаги успява напълно да отговори на интересите и начина на мислене на съвременните ученици.

В ОУ „Найден Геров“ са наясно с тази тенденция и затова се стремят да разнообразяват учебния процес чрез интерактивни методи, бинарни и интегрирани уроци, повече практически дейности, работа по проекти, ефективно използване на дигитални технологии.

„Нашата цел е обучението да бъде по-интересно, ангажиращо и близко до реалния живот – казва директорът. – Когато учениците участват активно в учебния процес, те не само усвояват по-добре умения като работа в екип, критично мислене и креативност, стават все по-мотивирани за постигане на високи резултати. Затова вярвам, че съчетаването на традициите в образованието с нови, по-гъвкави подходи е правилният път за съвременното училище.“

В ОУ „Найден Геров“ от три години се прилага политика да не се използват мобилните устройства през целия престой в училище.

Грижата за това да не се използват мобилните устройства, е ангажимент на самите ученици, с което им се дава възможност да бъдат самостоятелни, лично ангажирани и отговорни. Това са основни елементи от учебно-възпитателния процес при подрастващите.

Според директора това помага на учениците да бъдат по-концентрирани, да участват по-активно в часовете и да общуват повече помежду си. Когато телефоните не разсейват вниманието, учебната среда става по-спокойна и ефективна.

Това решение е посрещнато с огромна подкрепа от страна на родителите, което доказва, че всичко е постижимо, когато в основата залегнат принципите на откровеност, разбиране и доверие“, обяснява директорът и подчертава: „В същото време не сме против технологиите – те са важна част от съвременното образование, но е важно да се използват в правилния момент и с ясна за образованието цел. Благодарение на програмите и проектите, по които работим, и на политиката на МОН в тази насока през последните години се осигури изключително добра и ефективна високотехнологична техника, която подпомага и осъвременява учебния процес.“

В училището се стремят да изграждат активна училищна общност, в която родители, учители и ученици си сътрудничат. Организиран са съвместни инициативи, събития и проекти, в които родителите участват. Такива са училищните базари по Коледа и Великден за подпомагане на нуждаещи се хора, срещи с родители, които представят професиите си, семейни спортни състезания. Съвместно с известна верига магазини е проведен и кулинарен двубой за ученици и родители в обособения готварски кабинет.

По повод 100-годишнината училищната общност организира кампании по набиране на средства за изработка на интерактивна пейка, представяща живота и делото на патрона на институцията – Найден Геров. Пейката вече е факт и краси училищния двор.

ОУ „Найден Геров“ съчетава вековната си история със съвременни образователни практики. Активният училищен живот, участието в състезания и инициативи, както и стремежът към развитие показват, че институцията продължава да е жива и динамична.

„Амбициите ни за бъдещето на училището са големи и разнообразни. Естествено, постави ли сме си цели за подобряване на материалната база, разширяване на сградния фонд, тъй като през последните години се радваме на устойчив прираст в броя на учениците – с около 100 повече за последните три години. Но основната ни амбиция е да предаваме актуални и съвременни знания на своите ученици и да формираме у всеки един чувство за народностна принадлежност, родолюбие и гражданска позиция“, категоричен е директорът Лазар Налбантов.

Студио „Аз-буки“ в YouTube е най-новото онлайн пространство на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“. В него срещаме нашите зрители и читатели с интригуващи, възбуждаващи и мотивиращи събеседници, за да разговаряме с тях за образование и наука.

В поредното издание на Студио „Аз-буки“ гостува доц. Радослав Александров – молекулярен биолог и изследовател в Института по молекулярна биология „Акад. Румен Цанев“ на Българската академия на науките. С него разговаряме за пътя към науката, изследванията върху поправката на ДНК и възможностите за развитие на персонализирана диагностика и лечение на онкологични заболявания.



Разговора води
Венцислав ГЕНКОВ

– Доц. Александров, как бихте обяснили достъпно с какво се занимавате?

– Всички знаем, че ДНК е материалният носител на наследствената информация. В нея са закодирани инструкциите как да работи всяка наша клетка.

ДНК обаче е гигантска молекула. Ако я сравним с много дълга новопостроена магистрала, по нея постоянно възникват увреждания, все някъде ще се появи „дупка“. А когато тези увреждания засегнат инструкциите, които клетките изпълняват, клетката може да започне да работи неправилно. Например нормална клетка може да се трансформира в ракова.

За да се противопоставят на това, клетките имат системи за поправка на ДНК. В една среднестатистическа човешка клетка за 24 часа възникват около 70 000 увреждания. Добрата новина е, че почти всички се засичат и поправят изключително ефективно.

Ние изследваме именно тези сложни молекулни механизми – как клетката разпознава увреждането, как го поправя и колко време отнема този процес.

– Работите в Центъра по молекулярна биология „Акад. Румен Цанев“ към БАН и развивате проект по програмата PROMYS. Колко души работите по него?

– В момента сме петима души. Ръководител съм на новосъздадена лаборатория в Института по молекулярна биология – Лаборатория по молекулни механизми на ДНК поправка. Имах удоволствието през последната година да привлека четирима млади български учени, които се завръщат от чужбина – двама от Нидерландия, един от Испания и един от Англия. Всички те работят по задачите на проекта. Много добри, мотивирани и амбициозни хора.

Те носят не само знания, но и ноухау, работна етика и добри практики, формирани в западни научни среди. Това е изключително ценно.

– Каква е продължителността и стойността на проекта?

– Проектът е петгодишен, което е много важно. Повечето класически проекти в България са с двугодишен хоризонт, а в молекулярната биология това често е недостатъчно за сериозна и перспективна тема. Стойността на проекта е 625 000 швейцарски франка. В него сме заложили амбициозни цели и вярвам, че с темпото, с което работим, ще успеем не само да ги постигнем, но и да ги надградим.

– Каква е основната му научна цел?

– Искаме да разберем по-добре динамиката на механизмите за поправка на ДНК в живи клетки. Първата ни цел е да

на тумори. От друга страна, раковите клетки се делят много бързо и често нямат достатъчно време да поправят уврежданията в своята ДНК.

Затова много от класическите терапии за лечение на рак са вещества, които увреждат ДНК на раковите клетки с надеждата да унищожат преимуществено тях.

– Близко ли сме до по-ефективно лечение на рака?

– Оптимист съм. Раковите заболявания са много различни. Говорим за стотици, дори над хиляда различни заболявания. Затова бъдещето е в персонализираната

чателно всички видове рак, голям успех би било да ги превърнем в хронични заболявания – така, както диабетът или сърдечносъдовите заболявания се контролират с терапия. Ако човек може да живее нормално, да работи, да спортува, да има добро качество на живот, това също е победа.

– Как стигнахте до науката?

– С много случайни фактори, но и с естествен интерес към биологията още от детска възраст. Винаги съм имал силен интерес към природните науки. Завърших Националната природо-математическа гимназия „Акад. Любомир Чакалов“ с профил „Биология“. След това през състезания и олимпиади пътят ми естествено продължи към Биологическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Не мога да кажа, че всичко е било планирано от самото начало. Просто интересът към биологията постепенно ме доведе дотук.

– Вие сте и ръководител на националния отбор по биология. Какво ви дава работата с ученици?

– От 2009 г., буквално след като завърших училище, започнах да подготвям ученици за национални и международни състезания. От 2013 г. съм ръководител на националния отбор. Това е изключително преживяване. Работя с много интелигентни, амбициозни и мотивирани деца.

Те идват на школи в събота и неделя през цялата година, без никой да ги задължава. Правят го по желание. Нивото на подготовка често е много над училищното, понякога дори достига и надминава университетско ниво. Но такива са изискванията на международните състезания.

– Остават ли тези млади хора в България?

– Зависи от областта. При биолозите бих казал, че е приблизително 50 на 50. Част от тях заминават в чужбина, а друга част остават тук, най-често в Биологическия факултет или в медицинските университети, особено в София.

– Имате публикации в престижни международни списания. Как се стига до такава статия?

– Най-важното е добрата идея. Трябва да имате идея, която носи реален напредък в съответната област, и да знаете как да я реализирате. Публикация в такъв журнал не е бърза работа. В нашата област процесът от началото на изследването до публикуването може да отнеме четири-пет години. Това включва експерименти, анализи, писане, рецензии

Доц. Радослав Александров,

Институт по молекулярна биология към БАН:

Науката е най-устойчивият начин човек да промени света

Раковите заболявания са генетични заболявания. Затова бъдещето е в персонализираната диагностика и терапия

”

Изследваме три класа лекарства, които се намират в клинични или предклинични етапи на проучване и влияят върху ключови участници в процеса на ДНК поправка. Целта е да разберем по-добре техния молекулен механизъм на действие, за да могат един ден да се прилагат по-рационално при пациенти с онкологични заболявания.

изследваме как белтъците, които участват в поправката, се натрупват, напускат и отново се връщат в увредения участък. Това се нарича скорост на обмяна и е пряко свързано с функцията на тези белтъци.

Втората цел е да разберем как са организирани пространствено местата на поправка в ядрото на клетката. Те са реално видими под микроскоп.

Третата цел е да изследваме три класа лекарства, които се намират в клинични или предклинични етапи на проучване и влияят върху ключови участници в процеса на ДНК поправка. Целта е да разберем по-добре техния молекулен механизъм на действие, за да могат един ден да се прилагат по-рационално при пациенти с онкологични заболявания.

– Това означава ли, че работата ви е свързана с онкотерапиите?

– Да, раковите заболявания са генетични заболявания. В основата си те се дължат на мутации в ДНК, които карат нормалните клетки да започнат да се делят неконтролируемо. Поправката на ДНК е тясно свързана с развитието на рака.

От една страна, проблеми в тези механизми могат да стимулират възникването

терапия. Идеята е не всички пациенти с един и същи вид рак, например рак на белия дроб, да получават една и съща терапия. Вместо това пациентите трябва да се разделят на подгрупи според генетичните характеристики на техния тумор и всяка подгрупа да получи най-подходящото лечение.

Целта може да бъде различна – излекуване, удължаване на живота или подобряване на качеството му. Но посоката е ясна – индивидуализирана диагностика и индивидуализирано лечение.

– Възможно ли е това в България?

– В България вече има генетични лаборатории, включително в София, които правят генетични изследвания на тумори. Освен това много от експерименталните лечения, които се тестват в Европа, са достъпни и за български пациенти чрез клинични проучвания. Това е добре развит сектор у нас и дава възможност на някои пациенти да получат достъп до нови и много ефективни терапии.

– Възможно ли е някои ракови заболявания да се превърнат в хронични?

– Да, това е напълно постижима цел. Дори ако не можем да излекуваме окон-



Видео с целия разговор може да гледате в YouTube канала на Студио „Аз-буки“.



Доц. Радослав Александров завършва бакалаврска степен по молекулярна биология и магистратура по биохимия в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Част от обучението му преминава във Франция, където работи върху механизми на клетъчната сигнализация.

Научните му интереси са в областта на молекулярната и клетъчната биология с фокус върху механизмите за поправка и репликация на ДНК в живи клетки. През 2018 г. защитава докторска дисертация, посветена на динамиката и последователността на процесите, свързани с възстановяването на ДНК.

Автор е на десетки научни публикации в престижни международни списания, сред които Cell и Cell Reports, с висок научен импакт и стотици цитирания.

През 2024 г. печели престижен международен грант на Swiss National Science Foundation по програмата PROMYS, който му дава възможност да създаде собствена изследователска група в България. Проектът му е насочен към изследване на динамиката на клетъчния отговор при увреждане на ДНК в живи клетки.

Носител е на редица отличия, сред които Наградата „Марин Дринов“ на БАН за млад учен.

Още като ученик печели медали от международни олимпиади по биология, а днес активно участва в подготовката на следващите поколения състезатели от националния ни отбор.

Снимка Крум Янков

и ревизии.

Най-много време отнемат експериментите и анализът. След подаването на статията започват един, два, понякога три рунда на ревизии. Това може да бъде трудно и обезкуражаващо, особено за младите учени, но често прави статията по-добра.

– За какво беше последната Ви публикация?

– В последната ни статия изясняваме механизма на действие на клас противоракови препарати, наречени PARP инхибитори. Те се използват в персонализираната терапия при някои видове рак, най-често рак на гърдата и рак на яйчниците.

С помощта на съвременни методи за микроскопия на живи клетки наблюдаваме в реално време как клетките поправят своята ДНК. Така успяхме да опишем по-подробно как действат тези лекарства и как техният механизъм определя клиничната им ефективност.

– Как това може да помогне за прецизни терапии?

– Показваме, че различните PARP инхибитори не действат по един и същи начин. Те имат различни свойства. В някои случаи тези свойства са подходящи за атакуване на ракови клетки. В други случаи определени инхибитори може да бъдат по-подходящи за други заболявания, например невродегенеративни.

Това може да доведе до по-рационална, базирана на механизма терапия не само при онкологични пациенти, но и при други патологии.

– Какво не достига в България, за да се прави качествена наука?

– Науката в световен мащаб се движи от докторанти и постдокторанти – младите изследователи. В много научни институции в България именно тази основа на пирамидата липсва. Проектите

”

Парите са важни, разбира се. Но те са средство – за привличане на хора, за апаратура, за инфраструктура. Най-важният ресурс остава човешкият капитал.

Смятам, че почти всички големи проблеми на човечеството могат да бъдат повлияни чрез правилно образование и възпитание в детска възраст.

често се печелят от утвърдени учени, но експериментите и всекидневната научна работа се движат от младите хора. Затова е много важно да има повече млади изследователи.

Парите са важни, разбира се. Но те са средство – за привличане на хора, за апаратура, за инфраструктура. Най-важният ресурс остава човешкият капитал.

– Как изглежда един Ваш ден в лабораторията?

– Няма два еднакви дни. Напоследък от човек, който много обича да стои на микроскопа, все повече се превръщам в човек, който отговаря на имейли, пише проекти и статии, организира работата на лабораторията.

Остава ми по-малко време за експерименти, но се стараем да следя работата на колегите, да обсъждаме резултатите, да прецизираме подходите и да подобряваме това, което не се е получило.

При експерименталната наука понякога за два часа всичко се получава и си щастлив. Друг път след 17 часа още се чудим какво се е объркало.

– На какво технологично ниво е биологията днес?

– Много хора казват, че XXI век е векът на информационните технологии. Смятам, че XXI век е векът на биологията и биотехнологиите.

Темпото, с което се развиват методите, е невероятно. Използват се изкуствен интелект, невронни мрежи, автоматизирана обработка на микроскопски изображения – неща, които преди няколко години изглеждаха като научна фантастика.

Биологията се развива изключително бързо, най-вече благодарение на биофармацевтичните и биомедицинските изследвания.

– Какво бихте казали на млад човек, за да го убедите да се занимава с наука?

– Науката е може би най-устойчивият начин, по който човек може да направи дълготрайна промяна за света. Не казвам, че е лесно. Но ако човек има любопитство и желание да разбере как работят нещата – в клетката, във Вселената, в компютъра или в един чип, науката е изключително стойностно занимание.

– Вие обичате и да преподавате. Каква е връзката между науката и преподаването?

– За мен те са тясно свързани. Много обичам да преподавам. Смятам, че почти всички големи проблеми на човечеството могат да бъдат повлияни чрез правилно образование и възпитание в детска възраст. Учителят не преподава само факти. Той формира мислене, отношение, характер.

Когато бивши олимпийци ми кажат, че нещо, което сме учили в X клас, им е помогнало в университета, това е изключително удовлетворяващо.

– Кои са Вашите учители в живота?

– Много хора са ме учили на много неща – от това как функционира клетката, до това как да се справям с житейски ситуации.

Най-много съм получил от Националната природо-математическа гимназия. Имах страхотни учители по природни науки, но и по хуманитарни предмети. Класна ми беше Даниела Тодорова – преподавател по математика. Въпреки че бяхме биолози, математиката ни беше любим предмет.

– Кое откритие очаквате да промени света в следващите 10 – 20 години?

– Очаквам сериозен напредък в редактирането на генома – не само в клетки в лаборатория, а директно в човешкия организъм.

Голяма част от генетичните заболявания се дължат на една-единствена мутация в огромния човешки геном. Вече имаме подходи да коригираме такива мутации в лабораторни условия.

Голямото предизвикателство е да го направим безопасно и ефективно в жив организъм – в черен дроб, кости, мускули или други тъкани, където възниква проблемът.

Ако успеем, това ще бъде огромна промяна за медицината.

Софийският фестивал на науката навършва 16 години

Най-старият фестивал на науката в България навършва 16 години. От 14 до 17 май в „София Тех Парк“ ще бъдат организирани 135 събития с участници от 12 държави. Освен традиционните събития, посветени на Космоса, нашата планета и устойчивостта, физическото и психичното здраве, новите технологии и връзката на науката с изкуството, тази година във фестивалната програма има редица теми, свързани с понятието „крехкост“. Български и чуждестранни учени ще представят темата през призмата на различните науки – от микропластмасите, които застрашават крехкия баланс в океаните, до механизмите на мозъка, които да възприема и гради представа за реалността. От търсене на граници за съхранение на енергия в батериите до планове за изграждане на хранилище за водород на Луната. От наболелите въпроси за достъп до редкоземни и стратегически ресурси до търсене на форми на живот във Вселената. Фестивалът се организира от Фондация „Красива наука“ с основното партньорство на Министерството на образованието и науката, „София Тех Парк“ и Столична община.

Вестник „Аз-буки“ е медиен партньор на проявата.

Повече от 100 изследователи, инженери и практики ще се срещнат с хора на различна възраст. Публиката ще има възможност да присъства на презентации, работилници и забавни научни шоу програми в пет зали. Гости на Фестивала ще бъдат и 13 изтъкнати млади учени от 10 държави, както и чуждестранни учени, които работят в България. От Ирландия онлайн ще се присъединят партньори по проект с участието на български учени от БАН. На повече от 60 щанда ще има научни екипи от 14 института на БАН, университети от София и Пловдив, центрове за върхови постижения, музеи, училищни STEM клубове, корпоративни отдели за наука и индивидуални проекти. Те ще представят демонстрации, експерименти, игри, различни примери от реални изследвания и ще са разположени в пространствата „Откривател“ (за действащи изследователи) и „Алфа“ (за училища и школи). За първи път на Фестивала ще има обособена зона за занимания с наука за най-малките от 4-годишна възраст нагоре – „Работилницата на проф. Микрон“, създадена, за да отговори на нарастващия брой запитвания от родители, които посещават фестивала с малките си деца. Новост през 2026 г. са и увеличеният брой работилници, които са особено привлекателни за всички учители.

Основната програма започва от вечерните часове на 14 и 15 май и продължава през целите съботно-неделни дни. Програмата на чужди езици включва събития на английски, френски и испански. Всички те ще имат и симултанен превод на български език. За първи път тази година, в партньорство с Факултета по науки за образованието и изкуствата на Софийския университет, в някои събития от основната програма ще има и жестов превод.

Щандовете за демонстрации, информация и експерименти са отворени през всички фестивални дни и са изключително популярни сред посетителите. Четири изложби очакват посетителите. Това са „Химични елементи в природата“ на Института по обща и неорганична химия – БАН; Интерактивната мултимедийна изложба по проект G-LENS за емоционалната устойчивост на младите хора; „Невидимата Антарктика: близо до невъзможното“ на Вера Гоцева и „Плиска в Средновековието и днес“ на Националния археологически институт с музей – БАН. Фестивалната книжарница ще предлага разнообразни книги за наука, както и заглавия на учени, които участват в програмата. **Аз-буки**



Снимка Фондация „Красива наука“

Проф. Красимира Йончева завършва Фармацевтичния факултет на Медицинския университет София и оттогава работи в него. Ръководител е на над 50 дипломни работи (магистърски тези) на студенти по фармация и на 4 курсови проекта на чуждестранни студенти по Програма „Еразъм“. Била е ръководител на 6 успешно защитили докторанти и консултант на двама чуждестранни докторанти. Ръководи или участва в 26 проекта, от които 4 международни. Освен придобитите специалности „Клинична фармация“ и „Технология на лекарствени форми и средства“ има едногодишна специализация в катедра „Фармацевтични науки“, Антверпенски университет, Белгия, 2001 – 2002 г., на тема „Разработване и охарактеризиране на полимерни наночастици, предназначени за очно приложение“. Има и двугодишна специализация във Фармацевтичния факултет към Университета на Навара, Памплон, Испания, 2002 – 2004 г. на тема „Разработване на биоадхезивни наночастици, предназначени за перорално приложение“. В края на миналата година получава Награда „Питагор“ на МОН за утвърден учен в областта на медицината и науките за живота.

Снимка Личен архив



Да лекуваш, без да вредиш

Наночастици доставят избирателно лекарственото вещество до т.нар. мишени в организма – болните тъкани и клетки

Ина СТОЯНОВА

Красимира Йончева завършва Фармацевтичния факултет на МУ – София, със защита на дипломна работа в областта на ботаниката и фармакогнозията. Възвраща се в предпоследната година на следването си се записва в кръжок към Катедрата по фармакогнозия, което впоследствие поставя основата на дипломната ѝ работа. Този интерес към лечебните растения се запазва и след завършване на университета, особено към растенията, които са типични за нашата страна.

„В последните години интересът към медицинското приложение на продукти, приготвени от лечебни растения, се засили по много причини – казва проф. Йончева. – Една от тях е свързана с природния им произход. Освен това растенията са възобновяем източник – вече се култивират лечебни растения, не се разчита само на естествените им находища.“

Според учения има допълнителни причини в момента да се интересуваме от още по-задълбочено и прецизно изучаване на фитохимичния състав на растенията. Разбира се, това не означава, че синтетично получените лекарства не се изследват, но към лечебните растения се забелязва засилен интерес. Проф. Йончева дава следния пример. В голям брой от случаите ефектът на екстракти от растенията е по-силен в сравнение с ефекта на изолирано единично биологично активно вещество. Това се дължи на факта, че т. нар. съпътстващи вещества могат допълнително да засилват действието на някои биологично активни вещества, т.е. да се постигне синергизъм.

„Всъщност голяма част от настоящите ми изследвания са насочени именно към подобряване на ефектите на вещества с природен произход, тъй като повечето от тях се характе-

ризират с много ниска разтворимост и стабилност. Това до голяма степен предопределя тяхната слаба резорбция в организма. В тази връзка, фармацевтичната нанотехнология е иновативна стратегия за преодоляването на тези нежелани характеристики на активните вещества – уточнява проф. Йончева. – Ще споделя няколко примера, които са пряко свързани с разработки на екипа от докторанти, който ръководя. Биологично активни вещества като куркумин, ресвератрол и др. предизвикват голям интерес, защото притежават силен антиоксидантен, противовъзпалителен и противотуморен ефект. Тяхната клинична употреба обаче е предизвикателство, тъй като ниската им разтворимост води до слаба резорбция и незадоволителен фармакологичен ефект. Нашите изследвания са насочени към включването на такива вещества в наночастици, изградени от биоразградими и биосъвместими носители. Така разработените наночастици могат да повишат разтворимостта, резорбцията и фармакологичния ефект.“

Затова дисциплината, в която преподава проф. Йончева и по която основно са насочени нейните изследвания, е в това ново направление – създаването на наноразмерни лекарствени системи. Най-новото и най-голямо предимство на наночастиците е, че могат да бъдат разработени така, че да доставят избирателно лекарственото вещество до така наречените мишени в организма – тоест болни тъкани и клетки. С други думи, фармацевтичната нанотехнология може да осигури прецизно доставяне на едно активно вещество до засегнати от някакъв болестотворен процес клетки или тъкани. Този подход е изключително важен при цитотоксични вещества, тъй като намалява техния токсичен ефект върху здравите клетки и тъкани. Тази стратегия се осъществява чрез модифициране на повърхността на наночастиците, т.е. на повърхността им може да се свържат специални молекули (лиганди), които

да разпознават рецепторите, които се свърхекспресират от туморните клетки, но не и от здравите клетки. Освен чрез таргетиране токсичността на противотуморните вещества върху здравите клетки може да бъде намалена и чрез комбинираното доставяне на противотуморното вещество с вещество, което функционира като протектор на здравите клетки. Най-новите изследвания на екипа, ръководен от проф. Йончева, са свързани именно с едновременното включване на антиоксидантни вещества с природен произход и противотуморно вещество в наночастици. Така например екипът е реализирал над 5 публикации във водещи международни научни списания за възможността да бъде намален кардиотоксичният ефект на доксорубин чрез едновременното му енкапсулиране в наночастици с природни антиоксиданти (например кверцетин, кемпферол, ресвератрол и др.).

Таргетната стратегия би могла да намери реализация и за осъществяване на локална противовъзпалителна терапия. Проф. Йончева споделя своя опит в това направление: „Преди години осъществих двугодишна постдокторска специализация в един водещ испански университет в областта на наночастиците – казва проф. Йончева. – Това е Университетът на Навара в град Памплон. Там имах изключително плодотворна работа, защото за тези две години с испанските колеги успяхме да реализираме патент в областта на нанотехнологиите. Става въпрос за наночастици, които са предвидени за перорален прием. Тези частици са проектирани да осигуряват по-дълъг престой в тънките черва, което би било предимство при лечението на възпалителни заболявания в този регион на гастроинтестиналния тракт. Това бе постигнато с разработването на така наречените биоадхезивни наночастици, тоест такива, които могат да си взаимодействат с интестиналният епител в даден регион.“

Маргарита Петкова, поетеса:

За да пишеш, трябва да си чел

Повод за гордост е, че си имаме собствена азбука –
затова сме и европейци. Нашият език е най-голямото ни богатство



Интервюто взе
Зина СОКОЛОВА

Снимка: Личен архив



– Г-жо Петкова, каква бяхте като ученичка?

– От една страна, будна и отлична ученичка, а от друга – непослушна. Проблемът при мен беше, че когато бях на четири години, баба ми ме научи да чета. И вкъщи си четях книжки.

Отивам на училище и там – о, ужас! Децата, четат по някакъв невероятен начин – на срички, запъват се. И аз вдигам ръка и казвам: „Моля, другарко, така не се чете“. При което другарката Теодосиева пристига вкъщи и казва, че от мен нищо няма да излезе, защото не ми е интересно в училище. И това съответно ще се отрази по-нататък.

В часовете по четене не ми беше интересно, защото си четях първата читанка, докато децата сричаха. Оттам нататък училището не ми е било интересно, напротив, но ми беше може би по-лесно. Особено хуманитарните предмети. Математиката не ми беше чак толкова любима. Но завърших VIII клас с отличие.

В гимназията вече се сблъсках челно с разминаването на представите за света с действителността. И бях една такава непримирима. Вечно търсех правдата. Такава съм и досега, не мога да се променя. Но едни от най-хубавите ми спомени са от училищните години.

Не съм пример за подражание относно послушанието, но мисля, че съм взела от училище това, което ми е трябвало.

– А откога пишете стихове?

– От I клас, защото ми беше скучно в часовете, както вече казах. Беше завалял първият сняг, а живеех на бул. „Христо Ботев“. В нашата кооперация нямаше двор. Естествено, не ме пускаха навън да играя между трамваите. И си спомням как си казах: „Ама сега що да не напиша едно стихотворение“. И написах нещо, което е компилация, разбира се, от четеното.

Много четях и смятам, че естествено беше, дето и прописях. Това е нещо, което винаги казвам – за да пишеш, трябва да си чел. Не за да повтаряш чуждите произведения, просто за да имаш набор от думи, ако щеш. Да имаш натрупвания. Така че съм, погледнато от една страна, нещо като книжен плъх, който си поддържа думичките по свой начин. И благодаря на вселената, че така ми се е случило.

– Колко силни според Вас са трийсетте букви в нашата азбука, които са ни опазили през вековете? Ще ни опазят ли и сега?

– Разбира се, че ще ни опазят. Както виждате, тук повече от 30 години се опитват да прокарат, че не може да сме европейци, като имаме едни такива букви, дето на тях пишат много малко други народи. И затова да приемем латиницата. Но колкото и да се говори за това, то няма да поникне. Тези семена нямат почва у нас.

Ние би трябвало да се гордеем, че си имаме собствена азбука и затова сме европейци. Излизат ми с твърдението, че сме в Европа. Ама, уважаеми, ние сме в Европа, преди Европа да я има такава, каквато е сега.

Има и нещо друго – малко хората четат. И масово не знаят много неща за нашата азбука. Не знаят как папа Адриан II чете на старобългарски, как освещава нашите книги – т.е. буквите ни. И че българският език става официален език, световен.

А това, че някои пишат на латиница, идва от туй, дето на английския език се обръща по-голямо внимание. В семействата на децата се говори как трябва да учат английски. И когато завършат тук, да заминат в чужбина да следват. Това им се насажда.

Нещата са свързани. Всичко започва от

семеяството. Силно пристрастна съм към темата, защото работя с езика. И защото нашият език е най-голямото ни богатство.

– Идват ли млади хора на премиерите на Вашите стихосбирки?

– Да. Идват много млади хора, които имат нужда от поезия. Това, дето всички млади не четат, е измислища. Тя се разпространява от хора, които изобщо не са си направили труда да се интересуват какво точно правят младите. Те гледат само това, което е по бул. „Витоша“ и как говорят на развален английски. Но има и други млади хора. Редовно ходя в провинцията. Средам се с толкова млади хора, които имат нужда от поезия, от проза, от добра литература, от изкуство. Така че съм оптимист.

– Наскоро излезе Вашата книга „Докога, Маргарито?“. С какво тя ще допълни представата за Вас?

– Представата за мен не държа да я допълват. Тя е такава, каквато съм си я направила още в началото, когато почнах да публикувам и да издавам книгите си. Тематиката ми е предимно любовта, но любовта във всичките ѝ аспекти. Не в стил „Ех, колко много се обичаме“.

Любовта е всеобщо чувство. Испитват я всички хора, независимо какъв пол са, каква раса и така нататък. Дори и най-големият изверг, ако щете, обича. Обича майка си, да речем. Никой не е останал, без да познава любовта. Любовта е универсално чувство. Любов към родината, към родителите, към любим човек, към природа, включително и към домашния си любимец.

Мариус Донкин направи представление по мои стихове с едни чудесни млади хора. Умишлено не ходех на репетициите, за да видя каква интерпретация е направена и като режисура, и като изпълнение. А на премиерата на „Докога, Маргарито?“ имаше дори право-стоящи и на партера, и на балкона.

– Това е знак, че наистина сте много обичана.

– Винаги се притеснявам по време на премиери на книгите ми хората да не се изморят, особено ако са прави. Но това са си мои страхове.

– Като човек на словото, какво е мнението Ви за изкуствения интелект? Вече имаме примери за стихове, създадени от него...

– Всъщност за мен изкуственият интелект е плагиат. Това го знаят всички по-умни хора. Той краде от цялата база данни, с която човечеството разполага. Докъдето има достъп. А и при всеки разговор с него той също краде. Аз съм му казвала: „Нали разбираш, че те уча?“. Той отговаря: „Да, за което ти благодаря. Аз съм отворен към всички форми, за да мога да се науча и да стана по-добър и да бъда по-полезен“. Не ме учудва изкуственият интелект, защото чета много фантастика от дете, и всичко, което се случва, вече съм го чела.

Това, което разбрах, защото и аз го пробвам, разбира се – той не може да пише римувани стихове. Така че може да направите конкурси, в които условието да бъде да са римувани стихотворения, и тогава ще видите как изкуственият интелект ще си личи заедно с много слабите графомани.

Но аз лесно откривам изкуствения интелект. Професията ми е редактор. Цял живот редактирам чужди текстове. И сега хващам къде се е извивал изкуственият интелект. Той има други словоформи. И когато те се повтарят, е ясно. Наскоро бях на ученически конкурс. Есетата бяха от изкуствен интелект, създадени едно към едно.

Но изкуственият интелект е за предпочитане пред откровения графоман. Той непрекъснато бълва. В изкуствения интелект има що-годе култура. В графоманията няма. Има само бясна амбиция. Той става сутрин,

Маргарита Петкова завършва 22. гимназия „Г.С. Раковски“ в София и „Българска филология“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Публикува от ученичка във в. „Пулс“, „Литературен фронт“, сп. „Пламък“, „Септември“, сп. „Съвременник“ и др. Автор е на 18 стихосбирки.

Присъдени са ѝ престижни национални и международни награди, сред които „Изворът на белоногата“, „Димчо Дебелянов“, Официален почетен статут на експерт с висок престиж и обществено признание в областта на културата и значка „Златна книга“ за принос в развитието на българската култура от Съвета на европейската и научна общност, „Евтим Евтимов“, „Носители на просвета“, „Следовник на народните будители“, „Златен век“ и др.

Много от стихотворенията ѝ са претворени в песни – „Иване, Иване“, „Болката отляво“, „Бог се роди, Колего“, „Българи сме още“, „Само за жени“.

запретва ръкави и казва: „Днес ще напиша пет гениални стихотворения“. И ги пише. Само дето не са гениални.

– Описват ви като скандална личност...

– Не съм такава, нарочиха ме още от първите публикации. Ама защо? Защото казвам това, което всички си мислят, но не смеят да го кажат. А аз говоря истината.

Не употребявам в стихотворенията си разни метафори и „пейзажна лирика за утешение“. Тук цитирам Иван Динков. В моята поезия има драматургия. Винаги нещо се случва, защото така ми се е случило в живота. За мен това е най-простото нещо на света – да пиша така. Засегнала съм тази тема в новата си книга. Тя не е само със стихотворения. Има и мои разсъждения или откровения, както ги нарича издателят ми Пламен Тотев от Издателска къща „Персей“. А те са точно толкова откровение, колкото целият ми живот е едно откровение.

Просто много обичам да мисля. Много съм разсъждавала и върху Ана Каренина, да речем, и върху други, които са отразени в – ох, как не обичам тази дума, – творчеството ми. Много се радвам, че проф. Георги Цанков поиска сам да се изкаже на премиерата ми – не товаря приятелите си със себе си. Според него „Докога, Маргарито?“ е нов тип роман. И мисля над неговите думи.

– В интервю казвате, че ни липсва смирение. Само на нас, българите, ли?

– Мисля, че въобще на хората, защото ние не сме отделна затворена система. Ние не знаем, любимата ми българска дума сега ще употреба – „конотация“, в смисъл не знаем съдържанието на тази дума „смирение“. Хората приемат, че смирение това е да наведеш глава, или да си замълчиш за нещо и тъй нататък.

Смирението не е примирение. Обяснила съм го на децата си. На мен са ми го обяснили майка ми и баща ми. Сега за смирение не се говори именно защото го смятат за нещо лошо.

Примири се, откажи се, не се ври между шамарите – това не е смирение. Нека да се върнем към същината на думите. С мои приятели много говоря за това и когато четем текст дори във фейсбук, казвам: „Ей, хора, думите имат значение, бе! Внимавайте да не употребявате дума, изпразнена от съдържание!“.

И пак ще повторя – от семейството се почва. Какво става на практика. Вкъщи казват: „А, детето ще иде в училище и там ще го научат“. Но влиза госпожата в час и на свой ред се пита: „Ами аз какво да направя? То вкъщи не е научено“. И децата остават някъде по средата. А те не са виновни. Виновни сме ние.

„На 5-годишно дете бих казала, че МИНА музей е място, където историите оживяват около теб. Можеш да влезеш вътре в тях, да откриеш нови светове, да научаваш неща, без да усещаш, че учиш, и най-важното – да играеш, да се движиш и да бъдеш свободен.“ Така Десислава Микулашева, мениджър на МИНА музей в София (MINA Sofia), отговаря на въпроса за „Аз-буки“ как би описала на едно дете имерсивното пространство. „В буквалния си превод „имерсивен“ означава „погълчащ / изцяло обгръщащ“. Т.е. това е преживяване, което те заобикаля напълно“, обяснява Микулашева.

Петя НИКОЛОВА

Вероятно и родителите обясняват по подобен начин предстоящите преживявания, защото на състоялата се в края на март премиера на най-новия спектакъл „Космос – Открийте тайните на Вселената“ имаше много деца. И правеха точно това – играеха, тичаха и дори лягаха, докато около тях се приближаваха и изчезваха Сатурн, Юпитер, Марс и звездите, към които човечеството е вперило поглед отдавна.

Разговаряме с Деси за образователния спектакъл, но и за това дали българските зрители проявяват интерес към проекциите на имерсивния музей и какво точно представлява МИНА, след като не е нито кино, нито театър, нито галерия.

„Проекциите съчетават звук и 360-градусово изображение, свобода на движение в пространството и възможността да го възприемеш от всеки ъгъл, сякаш си изцяло „погълчен“ в живото преживяване, което спектакълът предлага. Българите имат високи стандарти по отношение на преживяванията, но се привличат от новото“, казва Микулашева.

Лично за нея имерсивното преживяване е мощна универсална формула, защото активира емоционалните, умствените и физическите елементи на възприятията и ни позволява да използваме новите технологии за образователни цели.

„Това, което прави МИНА различен, е, че обединява множество пластове на преживяването едновременно. Не само виждаш образ – ти си заобиколен от него, чуваш го и го изживяваш физически чрез движение“, допълва Деси.

Въпреки че определението „имерсивно“ все още не е популярно у нас, благодарение на МИНА за по-малко от година българските зрители имаха възможност да съпреживеят и усетят по различен начин света на динозаврите, подводния свят, Египет, както и произведенията на Ван Гог, Матис, Моне и Василий Кандински. Музеят за имерсивно изкуство в София предлага богата програма, която се актуализира на всеки 4 седмици и е подходяща за разнообразна по възраст и интереси аудитория.

Най-новият спектакъл – образователното шоу „Космос“, което ще се проектира до 25 септември, е имерсивно преживяване, подходящо за учачи се, защото е адаптирано за България с помощта на доц. д-р Владимир Божилов – астроном, преподавател в катедра „Астрономия“, зам.-декан на Физическия факултет на Софийския университет и научен комуникатор, който е добре познат на българските училища. С умелото и професионално общуване както с малките зрители, така и с възрастните, по време на премиерата доц. Божилов подготвя публиката за „разходката“ из Слънчевата система.

Като акцентира и върху постиженията на човечеството в изследването на Космоса, шоуто включва архивни кадри от космическата мисия на първия български космонавт Георги Иванов (1979 г.) на борда на „Съюз 33“ и на полета на втория българин в Космоса Александър Александров (1988 г.),

летял на „Съюз ТМ-5“ до космическата станция „Мир“. Видеокадрите са от архива на БНТ, а публиката получава шанса да види и специалната изложба с информация и снимки, свързани с първите български космически мисии, предоставени от Института за космически изследвания и технологии към БАН.

Деца, присъстващи на премиерата на „Космос“, бяха развълнувани още преди проекцията, защото имаха възможност да докоснат макет на космическа станция и глобус на Луната, както и да опитат космическа храна. Лиофилизираните ягоди, банани, цвекло, сирене и пилешко на българска компания определено грабнаха вниманието, но не само на малчуганите, а и на техните родители.

„За нас имерсивното преживяване не е просто спектакъл, а създаване на нов начин за учене и ангажиране с културата. Технологията ни позволява да превеждаме сложни идеи в интуитивни преживявания. Все повече интегрираме наративни плас-

тове – глас, контекст и образователно съдържание, така че посетителите могат да изберат колко дълбоко искат да се ангажират, независимо дали емоционално, визуално или интелектуално“, обяснява спецификата на музея Десислава.

Образователните спектакли обичайно продължават 6 месеца, но ексклузивно на зрители често се предлагат за празници или определени дати допълнителни 10-минутни проекции. Техният живот е само няколко седмици, като последната такава е шоуто „Изключителни жени“, посветено на Месеца на жената и на жените пионери в различни области на живота, науката и социалните достижения.

Микулашева уточнява, че типичен спектакъл трае около 20 минути, като MINA Sofia предлага комбинация от минимум два спектакъла на цената на един билет. Билетите могат да бъдат закупени онлайн чрез уебсайта на МИНА, както и на място, а капацитетът на залата е 70 седящи места и много над 150 правостоящи. И тъй

Преживяване, което завладява

Музей МИНА в София представя образователно пътешествие сред чудесата на Вселената

Снимки Авторът



Доц. д-р Владимир Божилов и мениджърът Десислава Микулашева по време на премиерата на новия спектакъл „Космос“



Малки и големи са привлечени от щанда с космическа храна

като екипът на имерсивния музей покани чрез Министерството на образованието и науката ученици от цяла България да се запознаят на живо с новия вид представлени, Десислава пояснява, че груповите посещения са с отстъпка, а придружаващите учители се допускат безплатно.

„Това, което изграждаме, не е нишово, а приобщаващо пространство. Всяко шоу е проектирано така, че различни сегменти от аудиторията да могат да си вземат нещо от него, на своето ниво на възприятие и очаквания. За нас успехът означава, че много и различни хора успяват да споделят едно и също пространство и да го преживеят по свой начин“, споделя мениджърът. И разказва за „Аз-буки“, че продукциите се разработват вътрешно от MINA Studios, а всеки проект започва с проучване и разработване на концепция.

„Гърсим теми, които могат да бъдат добре преведени в зрителино и пространствено преживяване. Оттам нататък процесът е колаборативен – между визуални художници, аниматори, звукови дизайнери и писатели. Предизвикателството е винаги да се балансира художественото изразяване с яснотата, така че преживяването да остане едновременно емоционално и разбираемо“, пояснява Микулашева.

Но освен да се „погълне“ в образи, в новия музей на София можем да се „погълне“ и в музика. И да усетим въздействието и на двете заедно. В края на март в него се провеждат два концерта: имерсивен концерт „Чайковски: „Лебедово езеро“ и „Лешникотрошачката“ и имерсивен концерт „Емблематична филмова музика“.

Десислава обяснява, че имерсивният концерт е изцяло нов вид събитие. „Там, където музиката, изпълнена на живо, и изобразителното изкуство се сливат в единно, всеобхватно изживяване. Когато звукът изпълва пространството в същия момент, в който образите те заобикалят отвсякъде, границата между публика и произведение на изкуството се размива. Можем да потвърдим, че този формат бе посрещнат от българската публика с изключителен ентузиазъм и положителна обратна връзка. Изглежда, хората жадуват за преживявания, които им въздействат на няколко нива едновременно, и именно това прави имерсивният концерт“, казва тя.

В края на април Националният дворец на децата за поредна година се превръща в огромна сцена за изява на стотици таланти от музикални, театрални и танцови формации, школи по изобразително и приложно изкуство, фотоклубове, литературни студиа.

Организатор е Националният дворец на децата в София, ръководен от Татяна Досева. Фестивалът е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси. Той няма конкурсен характер, а творческите комисии номинират най-впечатляващите изпълнители, които се представят пред публика и водещи специалисти в различни жанрове на изкуствата.

Снимки НДД



Дарования на сцените

Националният дворец на децата отново е дом на Международния фестивал „Млади таланти“



Темата за участниците в разделите за литературно, изобразително, приложно и фото изкуство е „Моят роден край“. Те са отличени при откриването на изложбата „Млади таланти 2026“

с творби на призьорите.

В категория „Поезия“ на раздел „Литературно творчество“ в първа възрастова група (I – IV клас) за отлично представяне със стихотворението „Моето съкровище – Габрово“ е отличен Самуил Йонков (II клас, ОУ „Ран Босилек“, Габрово). Във втора група (V – VII клас) най-високо е оценена творбата „Роден край“ на Мариела Велинова (VII клас, ОДК – Казанлък). В трета група (VIII – XII клас) със „Старата лоза“ отлично се представя Никола Кацарски (IX клас, НУИ „Панайот Пипков“, Плевен).

В категорията „Проза“ в първа група отлично представяне е присъдено на Елеонора Паунова (IV клас, ЦПЛР, Стара Загора) – за разказа „На кръстопът“. Във втора група за есето „Моят роден край“ отлично представяне е присъдено на Еда Мустафа (VII клас, ОДК – Крумовград). И в трета група есето „Моят роден край“ носи отлично представяне на Айлин Шериф (VIII клас, ОДК – Крумовград).

В раздел „Изобразително изкуство“ в първа група за архитектурен обект са номинирани Радина Златева (10 г., ателие „Стела и Дара“, Добрич), Адриана Кирязова (III кл., ОУ „Г. С. Раковски“, Варна) и Виолета Василева (8 г., 30. СУ, София). За бит и традиции отличените са Елена Шиндарска (I кл., София), Дария Тодорова (II кл., ОДК – Кърджали), Адриана Димитрова (II кл., 45. ОУ, София) и Синай Карахасан (IV кл., ОДК, Ардино). За колорит наградите са за Гизем Исмаилова, Лара Реджебова и Дуру Билезерова (IV кл., ОДК, Ардино) и Елис Юсуф и Енес Шабан (I кл., ОДК, Кърджали).

Във втора група за живописни качества са отличени Дивна Железчева (V кл., НУМ-СИ, Бургас), Магдалена Митева (VI кл., 32. СУИЧЕ, София), Инджи Емин (VI кл., ОДК, Кърджали) и Белослава Димитрова (V кл., ОУ „Цар Симеон I“, Варна). За архитектурен обект номинираните са Изабела Йорданова и Пламена Николова (V кл., НУИ „Добри Христов“, Варна). За бит и традиции са отличени Артем Фейгин (VII кл., ОУ „Г.С. Раковски“, Варна), Дария Вълкова, Андрея Ангелова и Тереза Кирилова (V кл., Арт клуб „Гей“, ОДК, Ловеч), и Азра Осман (VII кл., ОДК, Ардино).

В трета група (VIII – XII клас) за архитектурен обект са наградени Геро Тодоров (ОДК, Кюстендил), Раян Куленов (XI кл., школа „Живопис“, Казанлък) и Ния Великова (X кл., ПГИИРЕ „М. Еминеску“, София). За колорит са отличени Габриела Стоянова (X кл., „Живопис“, Казанлък), Йордан Бричев (VIII кл., ЦПЛР – ДК, Септември), Айлин Осман (XI кл., ОДК, Ардино) и Ачелия Исмаил (XI кл., ОДК, Кърджали). А за бит и традиции номинираните са Чисем Закри (VIII кл., ПГ „Васил Левски“, Исперих), Йоана Миланова и Билиана Милонова (IX кл., ОДК, Кюстендил), Мирослав Димитров (VIII кл., ПГИИРЕ, София) и Симона Цонкова (XI кл., „Живопис“, Казанлък).

В раздел „Приложно изкуство“ в първа група за композиция е отличен Неделчо Неделчев (9 г., НЧ „Христо Ботев 1937“, Бургас), за 3D композиция – Николай Назлъмов (II кл., ОУ „Алеко Константинов“, Димитровград),

и за оригинално използване на природни материали – Сергей Асенов (8 г., ОУ „Алеко Константинов“, Димитровград).

Във втора група (V – VII клас) колективна награда е присъдена на ЛФ „Фантазия“ при НЧ „Христо Ботев – 1937“, Бургас, с ръководител Атанаска Желязова. Отличие за архитектурен обект получава Данайл Данов (VI кл., ОДК, Кюстендил), а за интерпретация на традиционен накит – Микаела Батмязян (VI кл., 156. ОУ, София).

В трета група (VIII – XII клас) номинацията за претворяване на пластичен обект е за Тиана Иванова (X кл., НУИ, Русе), за запазване на традициите – за Рая Георгиева (VIII кл., НУИИ „Илия Петров“, София), и за архитектурен обект – за Димитър Ръбов (IX кл., СУ „П.Р. Славейков“, Кричим).

В раздел „Фотоизкуство“ в първа група отличените са Моника Димитрова (II кл.), Денислав Маринов (II кл.) и Теодор Неделчев (V кл.) от школата по фотография при ЦПЛР – Стара Загора. Във втора група номинираните са Мария Георгиева (12 г., СУ „Христо Ботев“, Кубрат), Ивелина Симова, Симона Недялкова и Мария Хараланова (ЦПЛР, Стара Загора). В трета група са отличени Георги Димкин (VIII кл., ЕГ „Иван Вазов“, Пловдив), Еля Нуридин, Антон Кафепов и Николай Димитров (ОДК, Кърджали), Марина Кацарска (IX кл., НУИ, Плевен) и Ивелина Георгиева и Елеонора Генадиева (14 г., Малага, Испания).

В раздел „Музикално изкуство: поп, рок, джаз групи, формации, индивидуални изпълнители, инструменталисти и песни

композирани от деца, Гран при е присъдена на Вокална група при ЦПЛР, Бургас. За отлично представяне са отличени още Леон Рашед (ЦПЛР – ЦИКО, София), Симай Карахасан (ОДК, Ардино), Виктория Добрева и Надежда Стоичкова (ЦИКО „София“), дует Гергана Томовска и Лилия Костова (ЦПЛР, Мездра), ВГ „Сладки пуканки“ (НДД), ВГ „Пеещи звездички“ (79. СУ, София), ДВГ „До Ре Ми“ (ОДК, Кърджали), квинтет „Синтез“ (ОДК, Пловдив), вокална студия „Траяна глас“ (ЦПЛР, Стара Загора), ВФ Sweet Teens (НДД), ВГ „Детски свят“ (ЦПЛР, Мездра). Формация Sweet teens band при Националния дворец на децата получава приз за успешен дебют.

В раздел „Музикално изкуство: класическо пеене, хорове, изпълнители на класически музикални инструменти и оркестри“ специалната награда на творческата комисия отива при вокална формация „Морски песчинки“ (сдружение „Арт мюзик“, Бургас).

За отлично представяне са номинирани детски хор „Маестро Захари Медникаров“ (ОКИ „Добрич“), Тома Вълков и Христиана Харалампиева (НЧ „Искра 1860“, Казанлък).

Специален приз на Комисията за камерни формации получава акордеонен ансамбъл „Акордеомания“ при НУИ „Панайот Пипков“ в Плевен. При индивидуалните изпълнители на класически инструменти отлично се представят Надежда Стоичкова (ЦИКО „София“), Цветомира Тичева, Ема Златева, Катрин Дешева и Никола Андонов (НЧ „Н. Вапцаров 1866“, Благоевград), Мартина Чолакова (НЧ „Виделина 1862“, Пазарджик), Андрей Райков (НЧ „Христо Ботев 1905“, Пловдив), Владимир Николов (МЦ, Благоевград), Ясен Шамлиев (НЧ „Христо Ботев 1884“, Ботевград), Ивайла Йорданова (ЧОУ „Азбуки“, София), Петър Митрев (НДД), Радислав Динев (МШ „Манол Иванов“, ОНЧ „Заря 1858“, Хасково), Светослав Велев, Карина Младенова и Елисавета Давидкова (НДД), Белослава Петрова и Марио Нешевски (ЦИКО „София“), Стефан Динчев (НЧ „Витоша 1951“, София) и момчешка камерна група „Звъника“ (ЦПЛР – ЦРД, Плевен).

Специална награда на комисията получава детски смесен хор „Звъника“ при ЦПЛР – Център за работа с деца, Плевен.

В раздел „Музикално изкуство: народни хорове и инструментални групи и солови изпълнители“ приз за успешен дебют получава група „Малки лазарки“ (НДД). За отлично представяне са номинирани школите по народно пеене – хор малки и хор големи (ОДК, Смолян) и ВШ „Росица“. За народно пеене – групи за обработен и автентичен фолклор, са номинирани ДФГ „Джумайчета“ (НЧ „Н. Вапцаров 1866“, Благоевград), ФФ „Гайтанче“, КФ „Шопчета“ и КФ „Пендара“ (НЧ „Искра 1875“, Кюстендил). Отличен при камерните състави за народно пеене е ДЮФА „Нашенчета“ – Владимир Ранчински и Ивайла Янкова (ЦПРЛ – ЦРД, Плевен).

При индивидуалните изпълнители на на-

родни инструменти отлично се представят Георги Духов, Георги Пасков и Теодор Буров (ОЦРД, Стамболийски), Димитър Пешев (НДД) и Михаил Митков (Читалище „Братство 1869“, Кюстендил). При формациите отличените са дуо родопски гайди (ОЦРД, Стамболийски), Ирина Ангелова, Мария Томова и Рая Мицева (НМУ „Любомир Пипков“, София), Божидара Генкова и Ивана Разсолкова (ОДК, Кюстендил). Приз на Комисията за съпровод получават Иван Кацарски (НЧ „Н. Вапцаров 1866“, Благоевград) и Иван Пичуров (ОДК, Смолян).

В раздел „Танцово изкуство“ призът на Комисията е присъден на ТА „Осогово“, Кюстендил. Награда за дебют получава ДЮТА „Кюстендилче“ (ОДК, Кюстендил). За отлично представяне са номинирани ДЮФА „Изворче“ и ТА „Бъдниче“ (НДД) и ТА „Витошанче“ (92. ОУ, София).

В раздел „Танцово изкуство – класически балет, характерни, спортни, съвременни и улични танци“ специалната награда на Комисията отива при студио за модерен балет „Цветни мечти“ (НДД). Приз за хореография получава Татяна Лазарова (БШ „Арт Тани“, ЦИКО „София“). Школа „Хип-хоп“ печели приз за успешен дебют. Група за турски народни танци и традиции „Ачелия“ (ОДК, Крумовград) е отличена с награда за костюми. За отлично представяне са номинирани Елица Вladoва (НДД), БС „Модерато“, КСТ „Стил“ – Никол Гьокова и Мартин Петров (НДД).

В раздел „Театрално изкуство“ специалната награда на Комисията за най-добър спектакъл е присъдена на „Трите баби“ на Националната гимназия за сценични и екранни изкуства, Пловдив. Приз за моноспектакъл – „Бременските музиканти“, получава театрална школа „Мишпаха“ (Пловдив).

За отлично представяне са наградени и Боян Георгиев (формация „Врабчета“, ЦИКО „София“), Ема Неделчева (НДД), Александрина Тожарова (ТШ „Усмивка“, ОДК, Велинград), София Рачева, Любомир Шарков и Радина Василева (ЦИКО „София“), Ана-Мария Танева (НЧ „Съединение 1875“), Теодора Патова, Александра Демирева и Александрина Асанова (НГСЕЙ, Пловдив).

За изключително актьорско постижение е отличена Моис Капон (ТШ „Мишпаха“, Пловдив), за оригинална актьорска интерпретация – Мария Кабакова (СУ „Васил Левски“, Карлово), за отлично представяне за актьорски ансамбъл – ТШ „Глобус“ (ОДК, Варна), за най-добър куклен спектакъл – „Златната рибка“ на КТ „Зорница“ (НДД), за отлично представяне в предучилищна възрастова група – детска театрална трупа при НЧ „Съединение 1875“ в Съединение, за художествено слово – ТС „Маската“ (ОДК, Кърджали) и за спектакъл на младежка тематика – ТР „Мизансцен“ (СУ „Васил Левски“, Карлово).

Отличените във Фестивала получават своите призове на церемония в Националния дворец на децата. **АЗБУКИ**

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“



Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>



Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

РЕДАКТОРИ:

д-р Зина Соколова

z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилияна Кочева

d.kочева@azbuki.bg

Стефа Маринова

s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева

b.traycheva@azbuki.bg

Дарена Михайлова

d.mihailova@azbuki.bg

ГРАФИЧЕН ДИЗАЙН:

Иво Христов

i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов

p.vladov@azbuki.bg

СТИЛИСТ-КОРЕКТОР:

Анелия Врачева

a.vracheva@azbuki.bg

ФОТОРЕПОРТЕР:

Олег Попов

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

КОРЕСПОНДЕНТИ В СТРАНАТА:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349Бургас – Дана Митева
0898361338Варна – Розалина Димитрова
088 339920Велико Търново – Здравка Масляникова
088 6653255Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.comЛовеч – Жанина Илиева
087 7209597Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712Смолян – Ангел Добриков
088 9703271Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Зина Соколова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните

текстове и илюстрации са

собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Усмихнато детство

Снимка 3. ОУ „Христо Ботев“ – Сандански



При високо качество на изпратените творби преминава и XIX издание на Националния конкурс за детска рисунка „Под дъгата на детството“ – Сандански 2026. Организатори на проявата са 3. ОУ „Христо Ботев“ в южния град с директор Румен Сидеров, местната община, РУО – Благоевград, Националният дворец на децата и МОН. Конкурсът е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

Класирането е дело на жури в състав Димитрина Стаматова, Елеонора Узунова и Антон Костадинов – старши учители в 3. ОУ „Христо Ботев“, Сандански.

В I категория – училища, в първа възрастова група (I – IV клас) победител е Каролина Рангелова (9 г., 10. ОУ „Алеко Константинов“, Перник). Второто място печели Симай Карахасан (10 г., Ардино, индивидуален участник), на третото се нарежда Ива Николова (I клас, ОУ „Найден Геров“, Бургас).

Във втора група (V – VIII клас) на първо място е класирана Константина Симеонова (11 г., СУ „Д-р Петър Берон“, Червен бряг). Втори е Александър

Ангелов (13 г., с. Зафирово, обл. Силистра, индивидуален участник), а трета – Цветомира Павлова (13 г., СУ „Д-р Петър Берон“, Червен бряг).

В трета група (IX – XII клас) не са присъдени награди.

Във II категория – школи по изобразително изкуство към ОДК, частни школи, частни училища и др., в първа група печели Бориса Димитрова (9 г., етска арт школа „Живопис“ – Казанлък). Нейни подгласници са Ана Улицка (IV клас, школа „Медната палитра“, Бургас) и Есма Мустафа (8 г., ЦПЛР – ОДК, Кърджали).

Във втора група победител е Виктория Маркова (12 г., школа „Живопис“, Казанлък). Второто място печели Рая Терзи (13 г., ЦПЛР – ОДК, Ардино), а на третото е класиран Християн Христов (13 г., НЧ „Христо Ботев 1901“, с. Зафирово, обл. Силистра).

В трета група първи е Раян Купенов (17 г., школа „Живопис“, Казанлък) пред Ебру Делиюсеин (16 г., ЦПЛР – ОДК, Ардино) и Николай Паунов (VIII клас, ЦПЛР, Враца).

Специална награда за отлично представяне в Конкурса (плакет за най-добра колекция от детски рисунки) е присъдена на НЧ „Христо

Ботев 1901“ – с. Зафирово, община Главиница, обл. Силистра.

Заедно с Конкурса за десета поредна година в края на април се провежда и пленер-живопис „Вълшебната палитра“. Участниците в него творят в Градския парк, а на белите листа оживяват техните емоции, мечти и усмихнат поглед към света.

За децата от начален етап пък е организиран конкурс за детска рисунка на асфалт „Аз вярвам в чудеса!“ в двора на училището домакин. Първо място в него печелят децата от III^в клас, а след тях се нареждат и младите творци от III^а и III^б клас.

Преди награждаването призьорите в Конкурса посещават Археологическия музей в Сандански, прилежащите археологически обекти, храма „Св. Георги“ и Градската художествена галерия. Програмата включва и разглеждане на монументалните скулптурни творби в Градския парк и фотопленер. Наградени и подбрани от журито рисунки пък са представени в изложба в целогодишно функциониращата ученическа художествена галерия 3. ОУ „Христо Ботев“ в Сандански. **АЗ-БУКИ**

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

**Тодор КАПИТАНОВ**

Трудовото правоотношение не изчерпва всички възможни отношения между работник и работодател. Освен трудов договор страните могат да встъпват и в други облигационни отношения, стига те да нямат връзка с полагането на труд и да не нарушават закона. Именно тук често възникват грешки на практика – когато граждански или имуществени отношения се смесват неправилно с правата и задълженията по трудовия договор.

Може ли работодателят да отпусне заем на работник или служител?

В България отношенията при предоставянето на работна сила се уреждат само като трудови правоотношения, оформени с трудов договор. Трудовият договор се сключва в писмена форма между работник или служител и работодател. Законът изисква договорът да бъде сключен преди постъпването на работа, т.е. преди да започне неговото реално изпълнение. Както вече сме обсъждали в други текстове, няма пречка двете страни да сключат и други споразумения помежду си, като най-честият пример за това е под формата на граждански договор.

Настоящият текст дава отговор на въпросите дали законът в страната ни позволява работникът и работодателят да встъпват и в друг вид облигационни взаимоотношения, без това да бъде пречка за трудовите правоотношения, има ли ограничения относно начините за уреждане на подобни взаимоотношения.

Страните по трудовото правоотношение могат да встъпват и във всякакви други отношения помежду си, които нямат никаква връзка с полагането на труда. Няма никакви ограничения в закона например работодателят да отпусне паричен или друг заем на работник или служител с уговорката за връщане на сумата на определени периоди или по начин, за който двете страни са се споразумели. Със сигурност в закона няма пречка и работодателят да бъде едновременно и наемодател на работника или служителя, който живее в жилище, собственост на работодателя. Същото се отнася и за други подобни примери на такива взаимоотношения. Важно е да уточним, че тези отношения са подчинени на общото гражданско законодателство, а ако от тях възникне спор, той ще подлежи на решаване по общия ред, а не по реда за решаване на трудови спорове.

Казано с други думи, облигационните взаимоотношения (предоставяне на заем под определени условия, предоставяне на жилище и заплащане на наем за ползването му и др.) нямат общо с трудовите и по никакъв начин не може да става въпрос за някакъв конфликт на интереси или друг вид нарушение на законодателството.

Практиката обаче познава много случаи на неразбиране и смесване на тези отношения. Често срещано явление е работодателят да извършва удържки от трудовото възнаграждение на работника или служителя, за да възстанови сумата на отпуснатия му заем или друг вид задължение, без работещият да е дал изрично съгласие за това. Припомням, че в закона изчерпателно са посочени видовете удържки, които могат да се правят от трудовото възнаграждение без съгласието на работника или служителя.

Нарушение на закона ще бъде и дисциплинарно уволнение поради неизпълнение на задълженията на служителя като наемател в жилище, което е собственост на същия работодател. В кодекса на труда е посочено, че чрез дисциплинарната отговорност се санкционират нарушения на трудовата дисциплина, а в дадения пример няма нищо общо с това.

В резюме може да се каже също, че дори между страните по трудовия договор да са възникнали едновременно и паралелни облигационни отношения, тяхното развитие и контрол не следва да се смесват с правата и задълженията по трудовия договор. Ако подобна ситуация бъде подложена на административен или съдебен контрол, действията на работодателя вероятно ще се окажат незаконосъобразни, тъй като са предприети на основата на трудовото правоотношение.

РОЗОВА БЛАТНА ПТИЦА ХИЖА НА ВИТОША	ПАУЗА НА ТЕАТРАЛНО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ ПИГМЕЙСКО ПЛЕМЕ	РЕКА В АВСТРИЯ	СКРЪБ ПРИ ЗАГУБА НА БЛИЗЪК ГРАД В БЪЛГАРИЯ	ГЕРОЙ НА ЛЕВ ТОЛСТОЙ ОТ „СИЛАТА НА МРАКА“ БОЯЗЪН	КУРОРТЕН ГРАД В БЕЛГИЯ ГЕРОИНЯ ОТ „САМОТНИ ХОРА“	ОПОРИ, ОСНОВИ (КНИЖ.)	СТОЛИЦАТА НА ТУРЦИЯ ГРЪЦКИ БОГ НА ВЕТРОВЕТЕ	НИДЕРЛАНДСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР ПРИТОК НА КАМА БИВШ ТЕНИСИСТ ОТ САЩ	ДИВАН
ДЕЙСТВИЕ, ПОСТЪПКА БРЪМБАРИ ОТ СЕМ. БЕГАЧИ		КВАРТАЛ НА СОФИЯ БЪЛГАРСКИ РЕЖИСЬОР - „ВЧЕРА“	ПЛОД НА ФИНИКОВА ПАЛМА		БЕЛТЪЧНО ВЕЩЕСТВО	МУЗ. ПРОИЗ- ВЕДИЕ ПРОВЛАК В ТАИЛАНД			
ВИЦ	МОДЕЛ ДЖИП НА „ОПЕЛ“ КОСМИЧЕСКИ ЦИКЪЛ		ТЕЖЕСТ		ГЕРОИНЯ НА ВАГНЕР ОТ ЛЕТЯЩИЯТ ХОЛАНДЕЦ ПОП ПЕВИЦА ОТ БАРБАДОС	МИЕША МЕЧКА	ГРУПА ЖИВОТ- НИ ОТ ЕДИН ВИД, ПОРОДА ИЗДАТИНА В РЕЧНО КОРИТО		
ХЪРВАТСКИ КОМПОЗИТОР СВЕТОВНА ОРГА- НИЗАЦИЯ		ПРОДУКТ ЗА ЯДЕНЕ ПЕРИОД, ПРЕЗ КОИТО СЕ РЕДУВАТ ЯВЛЕНИЯ	ГЕРОЙ ОТ „ФИ- ЛОСОФСКИ НОВЕЛИ“ АМЕРИ- КАНСКИ БОЗАЙНИК		ЕЗЕРО В АВСТРАЛИЯ ПОЛУПАРА- ЗИТЕН ХРАСТ	ФУТБОЛЕН ТЕРМИН РОМАН ОТ ДЖЕЙН ОСТИН	НАЗВАНИЕ	ОПЕРА ОТ Р. КОРСАКОВ	
	ЛЕТИЩЕ КРАЙ ТОКИО ПРЕБНА МАЙМУНА		СПОРТНА ЛОДКА БЪЛГАРСКИ ТЕЛЕФОННИ АПЛАТИ		ХОЛАНДСКИ ШАХМАТИСТ ЗАХЛАС ЗАБРАВА		ВИД КАФЕ	ГИМНАСТИ- ЧЕСКИ УРЕД	МЕКА КОЖА ЗА РЪКАВИЦИ
ПРЕЛЕТНА ПТИЦА	РУСКА ИМПЕ- РАТРИЦА (1729-1796) БЕЗПРАВЕН ЧОВЕК		ЦИПА В УХОТО ГЕРМАНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР		ПОРТУГАЛСКИ МОРЕПЛАВА- ТЕЛ (1480-1521) РОМАН НА ДЖ. УИНДЪМ	ГАЗИРАНА ВОДА ТЪРСАЧ НА СЪКРО- ВИЩЕ БЪЛГАРСКИ ХУДОЖНИК (1890-1962)			
ДАМСКА ПРИЧЕСКА ФИЛМ ОТ САЩ С Л. МИНЕЛИ		ИТАЛИАНСКА АКТРИСА - „ВЛЮБЕНИТЕ ОТ ТОЛЕДО“ ПАРИЧНА ЕДИ- НИЦА В ИРАН		ВЪЗМОЖНА ОПАСНОСТ ФРЕНСКИ КОМПО- ЗИТОР (1873-1931) СТИХОТВОРНА СТЪПКА	ЕПОХА ОТ КАМЕННИЯ ВЕК ГРАД В ТУРЦИЯ	ЕДИН ОТ МЕСЕЦИТЕ ГРАД В ГАНА	БОЛЕСТ ПО ЖИВОТНИТЕ ГЕРОИНЯ ОТ СЕРИАЛА „БО- ГАТИТЕ СЪЩО ПЛАЧАТ“	МАРКА РАЗТВОРИМИ СУПИ И ПОДПРАВКИ	
ГРАД В РУМЪНИЯ	ИНСТРУМЕНТ ЗА ИЗКОПНИ РАБОТИ БЕЗОПАШАТО ЗЕМНОВОДНО ЖИВОТНО		ТУМОР НА ЖЛЕЗА МАШИННА ЧАСТ		ОПЕРА ОТ ДЖ. ВЕРДИ ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	БЪЛГАРСКА ПОП ФОЛК ПЕВИЦА МОДЕЛ АВТО- МОБИЛИ НА „СУЗУКИ“	РАСТЕНИЕ СЪСЪНКА ГЛАВНАТА АРТЕРИЯ	АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ 1984“ (1903-1950)	УВЕДОМИТЕЛ- НО ПИСМО ЗА ИЗПРА- ТЕНИ СТОКИ
ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ (1493-1553) ЗОДИАКАЛНО СЪЗВЕЗДИЕ		СЪВКУПНОСТ ОТ РОЛИТЕ НА АРТИСТ ПЪТНА МЯРКА ЗА ДЪЛЖИНА	ОПЕРА ОТ ДЖ. ВЕРДИ МЕТАЛНА ЖИЦА		МИННА ГАЛЕРИЯ БЕЗ ИЗХОД СТАРА ЛАТВИЙ- СКА ПАРИЧНА ЕДИНИЦА	БЪЛГ. ПОЕТ (1877-1914) МАРКА СКИ	ТУРСКИ ПИСА- ТЕЛ - „ЧУЗУЛИ- ГАТА“ ГОЛЯМ ВОДЕН БАСЕЙН		
ЗАПЛАШАНЕ ЗА ВРЕМЕННО ПОЛЗВАНЕ СЕРИЯ КОЗМЕТИЧНИ ПРОДУКТИ	ГРАД НА О-В КИПЪР МАЛЪК ПАРАЗИТЕН КРЪГЪЛ ЧЕРВЕИ		ПРОБИ- ВЕН ДЪРВО- ДЕЛСКИ УРЕД		СПОРТЕН ТОТАЛИЗАТОР НЕЧИФ- ТОКОПИТЕН БОЗАЙНИК	НАЙ-ГОЛЕ- МИЯТ ОТ САИШЕЛСКИ- ТЕ ОСТРОВИ ГЕРОЙ ОТ „АЛФ“	Г-Й ОТ „ТУИН ПИЙКС“ ЯПОНСКО ИЗКУСТВО ЗА ПОДРЕЖДАНЕ НА ЦВЕТА	ГОДИШЕН СЕЗОН	
ПЕВЧЕСКИ КОЛЕКТИВ	ПРИРОДНА ДАРБА ГРЪЦКИ КОРАБЕН МАТНАТ (1906-1975)	ГРУПА ПТИЦИ В ПОЛЕТ ФРЕНСКИ АРТИСТ - КЛЕТ- НИЦИТЕ“	ВИДЕОВЕР- СИЯ НА ПЕСЕН АВСТРИЙСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	СТИХОТВОРЕ- НИЕ ОТ ВЪТЪО РАКОВСКИ ПРИТОК НА ВОЛГА	ГЕРОИНЯ НА Х. ИБСЕН ОТ „НОРА“ ЛИСТЕН ЗЕЛЕНЧУК	АВСТРАЛИЙ- СКА РОК- ГРУПА КАРТА ЗА ИГРА	ВУЛКАН НА О. СИЦИЛИЯ МОНАХ КАЛУТЕР	КАЛАЕНА РУДА	СЪД ЗА ЦВЕТА
РЕКА В ЮЖНА ФРАНЦИЯ КВАРТАЛ			ГРАДИНСКО РАСТЕНИЕ СЛАДКОВОД- НА РИБА		АЗИАТСКА НАПИТКА НАДЛЪЖНА ШАРКА НА ПЛАТ	ВОДНО ЖИВОТНО ВДЛЪБАНО МЯСТО МЕЖДУ БРЕГОВЕ			ГРАД В НИГЕРИЯ
ОБЛАСТ НА КОНТАКТ НА НЕРВНИ КЛЕТКИ КНИГА НА СВЕ- ТОВ. РЕКОРДИ			НАЦИЯ			РЕЧНО НАТРУПВАНЕ			
		ЩАТ В САЩ		ГОЛЕМИНА НА ПЕЧАТАРСКА БУКВА		ДУМИ, ЕДИНКИ ПО ЗВУЧЕНИЕ, НО РАЗЛИЧНИ ПО ЗНАЧЕНИЕ			
АКАЦИЯ						КАЛЪФ ЗА НОЖ			

РЕЧНИК: АМАРА, АНАПЕСТ, ВАНЕЛ, ЕОЛИТ, ЕНС

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: „Молитвената броеница“. Рок. Интрига. Пролет. Кисел. Такси. Окарина. "Лагера". Туба. Итал (Йоан). Семинар. Нокти. Ано (Жан Жак). Линотип. Дар. "Тя". Ния. Тил. Летище. Оникс. Пир. Роса. Инсулин. Салон. Миларов (Светослав). Каса. Лар (Питер ван). Соте. Фраза. Сап. Кимоно. Нрав. Арат. Кокто (Жан). Орган. Кеш. Вратига. Аутобан. "Алтеа". Брана. Банели. Етер. Тарантела. Илин. Опън. Пад. Ира. Име. Ир. Баронет. Огон. Гол. Панега. Албумин. Апи. Еве (Макс). "ЧСА". Насилие. "Аке". „Айка“. Угар. Китс. Атаман. "Акура". Алор. „Одисея“. "Орела". Опиат. Икона. Киноа. Автокар. Аренда. Актив. Алара. Отвесно: Торичели (Еванджелиста). Алинеатор. Патока. Лос. Мил (Михайл). Лам. Шлеп. Пикадор. Никелин. Порок. Тръба. Емине. Ланолин. Нове. Нане. Асан. Ови. Гатер. Сократ. Реване. Ентерит. Мо. "ТА". Апогей. Яка. Янтар. Пирит. Отбрана. "КА". Аркан. Щолен. Ираде. Чакона. „Атис“. Одеса. Риган. Тас. Урок. Агитка. Арфа. Анти. Лауреат. Аба. Утро. "Орво". Аероб. Гал. Оби. Нива. Ра. "Лагуна". Аав (Евалд). Топка. Тин. Загуба. Омара. Ера. "Аякс". Арата. Инис (Хемънд). Лота. "Онорин". Сук (Йозеф). Аноним. Никопол. Илтон. Ласт. Белег. Лирика. Сцена. Ибиса. Кали. Одит. Аар. "Аталия". Напа. Нинел. Есетра.
-----------------------------	---

АБОНАМЕНТ 2026

[illegible]

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената –
при **ТРИ**
и повече издания

10% от цената —
при **ПЕТ**
и повече издания

15% от цената –
за **ПЪЛЕН** комплект
от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg



Снимката участва
в десетото издание
на Националния
фотоконкурс
„В моето училище
е най-хубаво“,
организиран
от „Аз-буки“.
Автор
Михаела Иванова,
IV клас, ОУ „Николай
Петрини“, Ямбол

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

- Първа възрастова група (I – VII клас)
- Втора възрастова група (VIII – XII клас)

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема. Учениците в тази група имат възможност да проявят своето въображение и да снимат всички моменти, които отразяват училищния живот – както в класната стая, така и извън нея.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;
- „Героите на моето училище“ – портретна фотография –

снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Всеки участник може да участва с до три свои авторски снимки във формат .jpg или .jpeg, не по-малки от 1 MB и не по-големи от 5 MB. Във втора възрастова група участникът може да участва с до три свои авторски снимки във всяка категория.

Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Победителите в Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“ ще бъдат обявени през декември 2026 г. 8 изданията на Национално издателство „Аз-буки“.

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

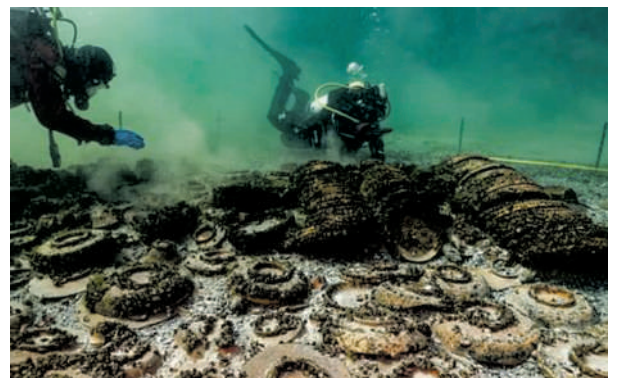
Водолази откриват римско съкровище

Водолази откриват след близо 2000 години непокътнатото римско съкровище, скрито дълбоко в швейцарско езеро. Те са изпратени да изследват тъмното петно под повърхността на езерото Ньошател. Дълбоко под повърхността водолазите се натъкват на над 1000 предмета от корабен товар, датиран между 20 и 50 г. от н.е. Откритието дава информация как са се движели стоките по време на ранната Римска империя.

Всичко започва с кадри от дрон, които показват тъмно петно под водата, което през последните години става все по-ясно. Този детайл привлича вниманието на фондация „Октопод“, която изпраща водолази, за да разгледат по-отблизо. Вместо коработрушение те откриват компактна купчина предмети, разположени на дъното на езерото. Това, което веднага прави впечатление, е колко добре е запазено всичко под водата. В някои керамични съдове са открити дори следи от храна. Те са изследвани, за да се разбере какво е било менюто за хората по онова време.

В началото водолазите дори не са сигурни какво виждат. Фабиен Лангенегер и Жулиен Пфифър се приближили внимателно, мислейки, че може да е нещо опасно, като например стари взривни вещества от Втората световна война. Както е посочено в доклад, публикуван от фондация „Октопод“, едва когато включват светилните и виждат цвета на теракотата, разбират, че става въпрос за нещо съвсем друго.

„В началото двамата предпазливо се приближихме до купчината кръгове, която можеше да е склад с мини, останали от Втората световна война – разказва Пфифър. – Но когато включих светлината на фотоапарата си, се появи характерни-



Сумка Octopus Foundation

ят взят на -теракота. Като погледнахме някои счупени чинии, осъзнахме, че това е изключителна находка.“ Счупените чинии ясно показват, че става дума за нещо много по-старо.

Разкопките са проведени на два етапа – през 2025 г. и през 2026 г. Общо са открити над 1000 предмета, включително чинии, купи и сандъци, много от които са все още недокопани от времето. Разположението на предметите подсказва, че това е била планирана пратка. Един от сандъците е датиран към 17 г. от н. е., което помага за определяне на хронологията.

В керамиката са открити и предмети, свързани с войниците. Те включват два меча, кама, фибула и катарани за колан. Това сочи, че легионери са ескортирали пратката.